

Yaratıcı Sınıfın Göç Eğilimlerinde Yaşam Kalitesinin Yeri: İstanbul'dan İzmir'e Yaratıcı Göç

The Quality of Life in Migration Tendencies of the Creative Class: Creative Migration from İstanbul to İzmir

Khurshid Ahmad SHAH¹ , Şebnem GÖKÇEN² , Bengi POLAT³

Öz

Yaratıcı sektör çalışanları bir kentin ekonomisinin büyümesinde önemli rol oynamaktadır ve yaratıcı sınıfın göçü, modern ekonomilerdeki ekonomik göçün önemli bir boyutudur. Üstün yetenekli insanlar diğer çalışanlara göre daha hareketlidir ve mekânsal tercihleri de diğer çalışanlara göre farklılık göstermektedir. Kentlerde yaratıcı sınıfın göç eğilimlerini etkileyen çok sayıda etken bulunmaktadır. Florida'nın (2002) belirttiği tolerans, yetenek ve teknoloji değişkenleri kentlerin çekiciliğini belirlemekte ve kentlerde yumuşak ve sert etkenler yaratıcı sınıfın yer seçim tercihlerinde etkili olabilmektedir. Daha iyi gelir ve yaşam standartlarının yanı sıra bir dizi faktör söz konusudur. Bu faktörleri bütünsel olarak içeren bir üst çerçeve olarak "Yaşam Kalitesi (Quality of Life – QoL)" yaratıcı sınıfın yer seçimlerinde önemli bir rol oynamaktadır. Aynı zamanda yaşam standartlarının yükselmesine katkı sağlamaları nedeniyle yaratıcı sınıf farklı kentlerden diğer yaratıcı profesyonellerin de ilgisini çeken çoğaltan etki ile bir mıknatıs ortamı yaratmaktadır. Yaratıcı sektörler açısından İstanbul, İzmir'e kıyasla daha büyük bir paya sahiptir. Ancak son dönemde yaratıcı profesyoneller İstanbul'dan İzmir'e göç etme eğilimindedir. Bu çalışmanın amacı, İstanbul'dan İzmir'e yaratıcı sınıfın göç eğilimlerini incelemek suretiyle kültür ve yaratıcı endüstriler açısından liderlik eden bir şehirdeki yaratıcı sınıfın hangi gerekçelerle kültür ekonomisi açısından daha geriden gelen bir kente göç ettiğini yaşam kalitesi parametreleri üzerinden çözümlenmektedir. İstanbul'dan İzmir'e yaratıcı sınıfın göç eğilimlerini yaşam kalitesi göstergeleri üzerinden inceleyerek Yaratıcı Göç Teorisi parametreleri ile yerel deneyimin (İstanbul'dan İzmir'e göç deneyiminin) örtüşüp örtüşmediği sorusunun cevabı aranmaktadır. Yapılan araştırma, İstanbul'dan İzmir'e yaratıcı göçün farklı nedenleri ve motivasyonları olduğunu göstermektedir. Bulgular, İstanbul'dan İzmir'e göç eden yaratıcı sınıfın göç nedenlerinin sosyal, çevresel, ekonomik ve fiziksel açıdan memnuniyet düzeyleri ve yaşam standartlarıyla ilişkili olduğunu göstermektedir. İzmir, Yaratıcı Sınıf Teorisi'ne ve Yaşam Kalitesi parametrelerine göre öne çıkan bir kent olmamasına rağmen, yaratıcı sınıf için çekim yaratmaktadır. İzmir, yaratıcı göç mıknatısı gibi işlev görmesiyle yaratıcı sınıf hareketliliğine asimetric bir örnek teşkil etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yaratıcı Göç, Yaratıcı sınıf, Yaşam kalitesi, İzmir, İstanbul.

ABSTRACT

Creative industry workers play a significant role in the growth of urban economy and migration of the creative class (CC) is a major dimension of economic migration in modern economies. Highly talented individuals are more mobile than other workers, and their spatial preferences differ from those of other employees. Many factors influence the migration tendencies of the CC. tolerance, talent, and technology factors (Florida, 2002), determine the attractiveness of cities, and both soft and hard factors can influence locational preferences. Besides better income and living standards, various factors play a role. Quality of Life (QoL) is one of these factors and plays a significant role in locational preferences. This factor creates a magnet-like environment attracting other creative professionals from different cities. In terms of creative sectors, İstanbul holds a significant share. However, recent times display a rising trend of creative

¹ Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, shahkhurshid68@gmail.com, 0000-0001-8963-9377

² Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, sebnem.gokcen@deu.edu.tr, 0000-0001-5790-0745

³ Corresponding Author: İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Rektörlük, bengi.polat@ikc.edu.tr, 0000-0002-5901-0591

migration. This paper intends to analyze migration trends of the CC from Istanbul to Izmir, through the lens of QoL and decipher the reasons why the CC of a leading city in culture and creative industries, migrate to a lower-rank city in cultural economy. The study questions whether the Creative Migration Theory parameters fully explain the local experience (migration from İstanbul to Izmir) by way of investigating migration tendencies of the CC through the indicators of QoL. The research shows that creative migration to Izmir has different reasons and motivations. Findings indicate that the reasons for CC migration from Istanbul to Izmir are related to their satisfaction levels and living standards in terms of social, environmental, economic and physical aspects. Although Izmir does not stand out as an upper-rank city according to the CC Theory and the parameters QoL, it still attracts the CC. in its impact, Izmir constitutes an asymmetric example for mobility of the CC.

Keywords: Creative Migration, Creative Class, Quality of Life, İzmir, İstanbul.

1. GİRİŞ

Yaratıcı sınıfın hareketliliği, modern ekonomilerdeki ekonomik göçün önemli bir kısmını oluşturur. Yaratıcı sektör olarak bilinen alanlarda ve yetenek-temelli işlerde çalışan kişiler veya direkt üstün yetenek ve becerilere sahip insanlar diğer çalışanlara göre daha hareketlidir ve mekân tercihleri de diğer sektörlerde çalışan nüfusun tercihlerinden daha farklıdır. Yaratıcı sektörlerde üretim yapan kişiler için çalışacakları yerin yaşam kalitesi önemli bir rol oynamaktadır. Kentlerdeki tolerans düzeyi, yeni fikirlere açık olma ve çeşitlilik gibi faktörler kentlere yeni yetenekleri /yaratıcı sınıfı çekmekte ve ekonomik büyümeye katkıda bulunmaktadır. Yaratıcı sınıf teorisine göre, kentler kendilerini “küresel yetenek mıknaatısı” haline getirebilmektedirler (Florida, 2002). Yaratıcı sınıf teorisi, 2002 yılında ekonomist Richard Florida'nın kitabı “Yaratıcı Sınıfın Yükselişi” ile ortaya atılmıştır. Florida (2002), yaratıcı sınıfı "gelir elde etmek için genellikle yaratıcı işler yapan insanlar" olarak tanımlamakta ve yaratıcı sınıfı iki kategoriye ayırmaktadır. Bu kategorilerden ilki “yaratıcı sınıfın süper yaratıcı çekirdeği” olarak tanımlanmaktadır. Bilim insanları, mühendisler, şairler, yazarlar, akademisyenler, aktörler, mimarlar, sanatçılar, tasarımcılar, editörler, analistler gibi meslek grupları bu kategoridedir. Finans, hukuk, iş yönetimi ve sağlık gibi alanlarda çalışanlar ise profesyonel yaratıcıların oluşturduğu ikinci bir kategori olarak sınıflanır (Florida, 2002). Yaratıcı sınıf teorisine göre, bu meslekler mobil mesleklerdir ve ileri teknolojiye sahip ve yüksek oranda büyüme gösteren şirketler için çekim yaratmaktadır (Pratt, 2008). Bazı kentler yaratıcı sınıf için daha çekicidir. Bölgesel büyüme, bu yeni yetenekli insanlar tarafından, onlara cazip gelen şehirlerdeki yenilikler ve becerilerle desteklenmektedir (Florida, 2002). İnsanların hareketliliği belki de modern küresel ekonominin en büyük gerçeğidir; insanlar fırsat, özgürlük ve seçtikleri yaşamı inşa etme yeteneği sunan yerlere özgürce hareket etmektedir (Borén ve Young, 2013). Kentlerde yaratıcı sınıfın göç eğilimlerini etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Florida'nın (2002) belirttiği tolerans, yetenek ve teknoloji değişkenleri kentlerin çekiciliğini belirlerken, yumuşak ve sert etkenler yaratıcı sınıfın göç eğilimlerinde etkili olabilmektedir. Daha iyi gelir ve yaşam standartlarının yanı sıra, yetenekli veya yaratıcı insanların göç eğilimini belirleyen bir dizi başka faktör de söz konusudur. Bu faktörleri bütünsel olarak içeren bir üst çerçeve olarak “Yaşam Kalitesi (Quality of Life – QoL)” yaratıcı sınıfın yer seçimlerinde önemli bir rol oynamaktadır. Aynı zamanda yaratıcı sınıfın, yaşam standartlarının yükselmesine katkı sağlamaları nedeniyle farklı kentlerden diğer yaratıcı profesyonellerin ilgisini de çeken çoğaltan etkisi ile bir mıknaat ortamı yarattıkları söylenebilir. Böylelikle yaşam kalitesi başlangıçta sosyal ortam ve teknoloji kullanımıyla beslenmekte iken, sonrasında oluşan yaratıcı ortam yaratıcı sınıfın hareketliliğine etki etmektedir. Bu resim içerisinde yaratıcı sınıfın hareketliliği ile yaşam kalitesi parametreleri üzerinden mekân tercihlerinin doğrudan ilişkili olduğu açıktır. Ancak bu konuda teorik olarak öngörülen çerçeve ile pratikte gerçekleşen yaratıcı göç akışlarının her zaman örtüşüp örtüşmediği konusunun araştırılması önem kazanmaktadır.

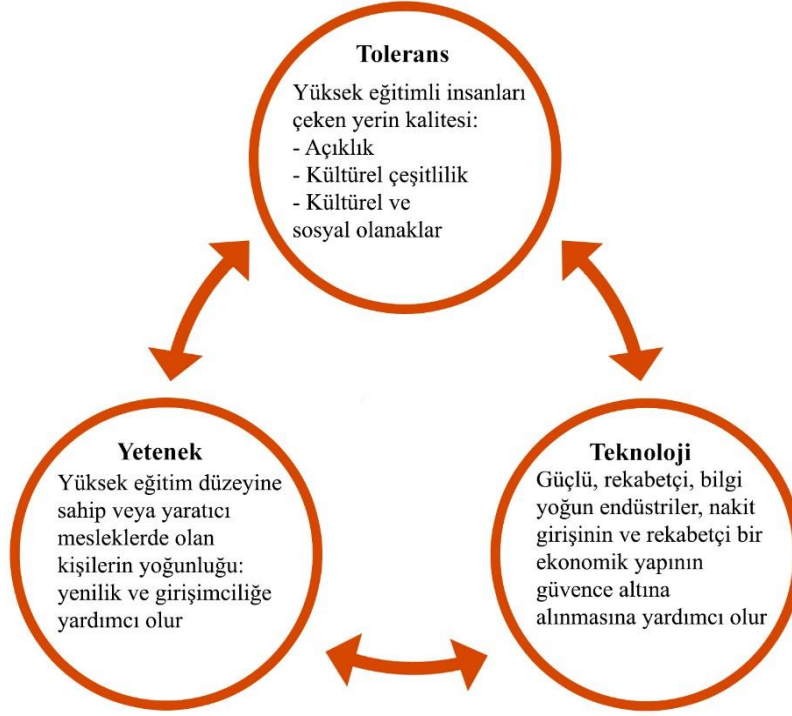
Bu perspektife dayalı olarak bu çalışmanın amacı, yaratıcı sınıfın göç eğilimlerini mercek altına almak ve son on yıldır Türkiye’de İstanbul metropoliten kentinden, bir başka metropol olan İzmir’e yönelen yaratıcı göç hareketleri üzerinden yaratıcı sınıf teorisinin nasıl çalıştığını incelemektir. Analitik araştırma kapsamında yaratıcı insanların İzmir’deki yaşam memnuniyeti ve yaşam kalitesinin

İstanbul'a göre daha yüksek olduğu hipotezi üzerinden yaratıcı sınıfın göç eğilimlerini incelenmiştir. Değınildiği üzere, yaratıcı sınıfın göç eğilimini belirleyen birçok etken bulunmaktadır. Çalışmada Yaratıcı Sınıf Teorisinde 3T- Tolerans, Yetenek, Teknoloji göstergelerinin oluşumunu sağlayan faktörlerin Yaşam Kalitesi (QoL) literatüründe çerçevesi çizilen faktörlerle birleştirilmesiyle daha kapsamlı bir sorgulama yapılarak, göç eğilimleri sosyal, çevresel, fiziksel ve ekonomik etkenler başlıkları altında irdelenmiştir. Daha açık bir ifadeyle, çalışmada yaratıcı sınıfın göç eğilimindeki nedenlerin analizi için İstanbul ve İzmir metropoliten kentlerinin yaşam kalitesi ve yaratıcı sektörler açısından mevcut durumları incelenmiştir. İstanbul'dan İzmir'e yaratıcı sınıfın göç eğilimlerini yaşam kalitesi göstergeleri üzerinden inceleyerek Yaratıcı Göç Teorisi parametreleri ile yerel deneyimin (İstanbul'dan İzmir'e göç deneyiminin) örtüşüp örtüşmediği sorusunun cevabı aranmaktadır. Çalışmada yaratıcı insanların bakış açısıyla iki kentteki yaşam kalitesinin karşılaştırılması hedeflenmiştir. Bu amaçla İstanbul'dan İzmir'e göç eden yaratıcı insanlarla bireysel görüşmeler yapılmıştır. 35 kişiden oluşan katılımcı grup İstanbul'dan İzmir'e göç eden yaratıcı insanlardan oluşmaktadır. İstanbul'dan İzmir'e göç eden yaratıcı insanların her iki kentle ilgili sosyal, çevresel, ekonomik ve fiziksel açıdan memnuniyet düzeyleri araştırılmıştır. Yapılan araştırma, İstanbul'dan İzmir'e yaratıcı göçün farklı nedenleri ve motivasyonları olduğunu göstermektedir. Türkiye'nin büyüyen bir ekonomi olarak nitelendirilmesiyle ilişkili olarak yaratıcı ekonominin payı batı ülkelerine nispeten daha düşüktür. Yaratıcı sektörler açısından İstanbul'un İzmir'e kıyasla daha büyük bir paya sahip olduğu, hatta tüm ülkenin bir anlamda yaratıcı üssü olarak birinci sırada geldiği görülmektedir. Diğer taraftan, İzmir İstanbul'a göre yeterli fırsatlara sahip olmamasına rağmen yaratıcı insanlar İstanbul'dan İzmir'e göç eğilimindedir. Bu eğilimin nedenleri arasında yalnızca kentin canlı ve toleranslı ortamının olmadığı, kentin sağladığı diğer fırsatların bulunduğu da söylenebilir. Yaratıcı sınıf göçü ile yetenekli insanları barındıran İzmir yeni bir yaratıcı başkent olma yolunda ilerlemektedir. Yaratıcı Sınıf Teorisine ve Yaşam Kalitesi parametrelerine göre çoğu faktör açısından ön planda olmamasına rağmen, İzmir'in yaratıcı göç mıknaıtısı gibi işlev görmesi ile İzmir'in yaratıcı sınıf hareketliliğine asimetrik bir örnek teşkil ettiği öne sürülebilecektir.

2. Kavramsal Çerçeve

2.1. Yaratıcı Sınıfın Göç Eğilimleri

Yüksek vasıflı ve yetenekli insanlardan oluşan yaratıcı sınıf, fırsat, özgürlük ve yaşamlarını inşa etme imkânı sunan ve becerilerini geliştirebilecekleri mekânsal kaliteye sahip yerleri bulmak için sık sık yer değiştirmektedir (Florida, 2002; Florida, 2011). İnsanların hareketliliği belki de modern küresel ekonominin en büyük gerçeğidir (Borén ve Young, 2017). Bazı kentler ekonomik, toplumsal ve mekânsal özellikleriyle yaratıcı sınıf için daha çekicidir (Clark, Lloyd, Wong ve Jain, 2002). Florida (2002), kentin çekiciliğini belirlemek için üç değişken belirlemiştir. Florida'nın bir bölgeyi yaratıcı sınıfa sevdireceğini iddia ettiği "3T" (*Technology, Talent, Tolerance*) olarak adlandırılan bu değişkenler tolerans, yetenek ve teknolojidir.

Şekil 1. Yaratıcı sınıfın yer seçim değişkenleri (Hansen, 2007, s. 4)

Teknoloji: Yaratıcı sınıf teorisi, özellikle yetenekli ve eğitilmiş insan kümeleri arasındaki bağlantıya ve aynı zamanda yenilikle yüksek teknoloji ekonomik faaliyetlerin artmasına işaret etmektedir (Hansen, 2007). Bu nedenle bir bölgenin teknoloji düzeyi yaratıcı sınıf için öneme sahiptir.

Yetenek: Farklı düşünen insanlar genel olarak yenilik üretmek bakımından değerli görülmektedir (Hansen, 2007). Yetenek kavramı bir bölgedeki insan sermayesinin varlığını ve yoğunluğunu ifade etmek için kullanılmaktadır (Kumral, 2010, s. 6).

Tolerans: Yaratıcı sınıf yaklaşımında tolerans, bir bölgenin farklı düşünen, farklı davranan ya da farklı görünen insanlara karşı açık fikirli yaklaşımının bir ölçüsü olarak kullanılmaktadır. Farklılıkların yarattığı çeşitlilik, inovasyonu başlatan, dinamikleri kolaylaştıran bir etkidir ve bu nedenle tolerans, çekici bir insan iklimi oluşması için önemlidir (Hansen, 2007).

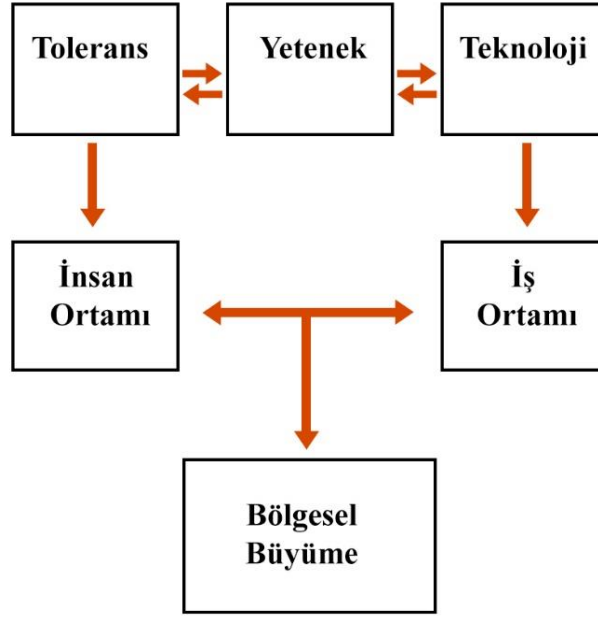
Yaratıcı sınıfın yerleşim yeri konusundaki yer seçimlerini belirleyen birçok etken bulunmaktadır. Bu etkenleri Florida (2002), yumuşak etkenler (*soft factors*) ve sert etkenler (*hard factors*) olarak tanımlamaktadır. Kamusal hizmetler, yaşam maliyeti, ulaşım, altyapı, gibi koşullar sert etkenlerdir. Tolerans ve yeni fikirlere açık olma, kültür ve eğlence sektörleri, çevresel yapı gibi koşullar ise yumuşak etkenlerdir. Florida'nın (2002) belirttiği gibi yaratıcı sınıfın yer seçim tercihleri ve göç eğilimini net bir çerçeveye sınırlandırmak zordur. Bu anlamda dikkate değer bir örnek olan Birleşik Krallık'ta Birmingham şehri, "yaratıcı şehir" politikalarını benimseyen ve kültürel çeşitlilik gösteren nüfusu ve "tolerans" konusundaki itibarı nedeniyle uluslararası yetenekleri çekmek için potansiyel olarak iyi konuma sahip bir Avrupa kentidir. Nitelikli işgücünün cezbedilmesi ve elde tutulmasının açıklık, çeşitlilik ve hoşgöründen daha fazlasına ihtiyaç duyduğu açıktır. Birmingham'a gelen yaratıcı insanlar da oraya kalıcı olarak yerleşmek için gelmeseler de göç edenlerin bir kesimi farklı nedenlerden dolayı kente yerleşme arzusu taşımaktadır. Diğer taraftan kentin yaratıcılık açısından yüksek prestijine rağmen, yaratıcı göçün ana nedenleri hâlâ öznel kalmaktadır (Brown, 2017). Yaratıcı insanların, diğer meslek gruplarına göre daha fazla göç eğiliminde olması (Vossen, Sternberg ve Alfken, 2019) yaratıcı göç kavramının öznel/değişken çerçevesini kanıtlar niteliktedir.

Florida'nın yaratıcı sınıfın çekici ve yüksek kentsel yaşam kalitesine sahip yerlere göç etme eğiliminde olduğu iddiasına karşıt olarak, yaratıcı insanların daha yüksek iş fırsatları sunan yerlere yerleşme eğiliminde olduğu yönünde görüşler de bulunmaktadır (Alfken, 2015; Niedomysl, 2010; Niedomysl ve Hansen, 2010). Alfken'e (2015) göre hareketlilik, insanların kariyerlerine bağlıdır. Kariyerin ilk yıllarında yaratıcı insanlar daha yüksek hareketlilik gösterirken bu eğilim yaşamları boyunca zamanla azalmaktadır. İşe kabul edilmek, yüksek vasıflı işgücü için bile bölgedeki yumuşak etkenler arasında olan sosyal olanaklardan daha ağır basmaktadır.

Dünyadaki diğer örnekler, yaratıcı sınıf için itici ve çekici faktörlerle ilgili çok çeşitli deneyimler sunmaktadır. Bu konudaki çalışmalar arasında Stockholm örneği, Amerika ve Kanada'dan farklı bir deneyime sahip olması açısından dikkat çekicidir. İsveç'teki yaratıcı insanlar yaratıcı olmayan insanlara göre daha az göç eğilimindedir. Stockholm'da yaratıcı sınıfın hareketliliğiyle ilgili Florida'nın bazı varsayımlarını içerebilecek çok çeşitli faktörler önemli bir rol oynamaktadır. Tolerans daha az önemli olmakla birlikte iklim, altyapı gibi etkenler yetenekli gençlerin hareketliliğinde daha etkilidir (Borén ve Young, 2013). Romanya'da akıllı ve yenilikçi şehirler, elverişli çevreyle birleştiğinde daha fazla insan çekmekte ve Amerika, Almanya, İngiltere ve Hollanda'da olduğu gibi göçmenlerin daha da gelişmesine yol açmaktadır (Suciu ve Florea, 2017). Yaratıcı sınıfın Mekke'si olarak anılan Berlin, dünyanın dört bir yanından gelen yaratıcı insanları ağırlamaktadır. Berlin, yaratıcı insanların kenti küresel anlamda bilinen yaratıcı şehre nasıl dönüştürdüğü'nün çarpıcı bir örneğidir (O'Brien, 2014). Alfken'in (2015) reklamcılar ve tasarımcılar üzerine yaptığı, Almanya'nın üç bölgesini ele aldığı çalışmada, hareketliliğin ana nedenlerini sosyal ilişkiler, iş ve vasıflılık oluşmaktadır. İş, maliyet ve erişilebilirlik bileşenleri arasındaki etkileşim, sert faktörlerin baskınlığını desteklerken, şehrin çevre bölgelere göre karşılaştırmalı avantajları (kültürel çeşitlilik ve altyapı, açıklık) yaratıcı sınıf üyelerinin yer seçim tercihleri üzerinde yalnızca küçük bir rol oynamaktadır (Alfken, 2015). Yetenekli veya yaratıcı insanların göç eğilimini belirleyen daha iyi gelir ve daha yüksek yaşam standardı faktörlerinin yanı sıra, çok çeşitli başka faktörler de bulunmaktadır. Bu faktörler arasında mekânın çekiciliği, memleket, ikamet yeri ve mezun olunan üniversite gibi hususlar da yer almaktadır. Toleransın ve güvenliğin yüksek olması, gelir ve göç fırsatları kadar önemlidir. Sonuç itibarıyla, yaratıcı sınıfın göç eğiliminde sert etkenler kadar yumuşak etkenler de öneme sahiptir.

2.2. Yaratıcı Sınıf ve Mekânın Kentsel Niteliği

Yaratıcılık, rekabet ortamı yaratılması ve ekonomik büyümenin artırılması yoluyla kentsel ve bölgesel düzeydeki yaşam kalitesi üzerinde önemli bir rol oynamaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte kentler, ekonomik faaliyetlerin, yaygın sanayileşmenin ve vasıflı/vasıfsız işgücüne yönelik iş olanakları yaratımının merkezi haline gelmiştir. Kentlerin ve mekânın dönüşümü, bilgi akışına bağlı olarak dönüşüm göstermektedir (Kaymaz Koca, 2015). Bu dönüşüm yukarı yönlü gelişimin izlendiği demografik istatistikler üzerinden de net olarak ölçümlenebilmektedir. TÜİK 2022 yılı verilerine göre Türkiye'de nüfusun %67,9'u yoğun kentlerde, %14,8'i orta yoğun kentlerde, %17,3'ü kırsal alanlarda yaşamaktadır (TÜİK, 2023a). Kentler coğrafi olarak merkezi gelişim niteliği göstermeleri, yoğun yapılaşma dokusu sunmaları, arazi kullanım çeşitlilikleri ile toplumsal yapı ile uyumlu yaratıcı potansiyelleri kaynaklı olarak yaratıcı sınıf hareketliliğine konu olmakta ve sosyal, politik, kültürel ve ekonomik yönlerden yaratıcı göçün cereyan ettiği bir altyapı sunmaktadır (Harvey, 2020). Florida'nın (2002) belirttiği gibi bir şehirdeki yaşam kalitesi yaratıcılıkla doğrudan ilişkilidir. Yaratıcılık ve yenilikçilik, kentsel yaşamın ekonomik, politik, kültürel, çevresel ve sosyal yönlerini kapsayan entegre bir süreç olarak görülmelidir. Yaratıcılık, bir şehrin küresel sorunları ele almasını ve nüfus, istihdam ve çevre dinamikleriyle baş etmesini sağlamaktadır (Landry, 2012). Yaratıcı sınıf, yaşam standartlarının yükselmesine katkı sağlamakla kalmayıp diğer kentlerden diğer yaratıcı profesyonellerin ilgisini de aynı kente çekmektedir. Böylelikle, yaratıcı sınıfın bölgesel büyümeye de katkı sağladığı kabul edilmektedir.

Şekil 2. 3T değişkenleri (Hansen, 2007, s. 12)

Yaşam kalitesi temel olarak sosyal ortam ve teknoloji kullanımıyla beslenmektedir. Yaşam kalitesi ile beslenen yaratıcı ortamlar ise yaratıcı sınıfın hareketliliğini belirleyicidir. Yaratıcı kentler bir bakıma durağan durumdan değişime ve hareketliliğe geçişi desteklemenin yenilikçi yolunu sunabilen kentler olarak tanımlanabilir. Yaratıcı kentler yaşam kalitesinin artmasına yardımcı olan farklı sektörleri kendine mıknatis gibi çekme sürecinde aynı zamanda teknolojiye, altyapıya, üretken sektörlerle ve kültür, sanat ve eğitime odaklanmaktadır (Vlachopoulou ve Deffner, 2011). Yaşam kalitesi, bireyin sağlıklı ve konforlu olması ve yaşama dâhil olup keyif alabilmesiyle ilişkilidir ve insanların çevrelerinden ve yaşam koşullarından memnuniyetlerini veya mutluluklarını ifade etmektedir (Morais, Miguéis ve Camanho, 2013). Yaşam kalitesi terimi, doğası gereği belirsizlik içermesi hem bireyin kendi yaşamına ilişkin deneyimine hem de bireylerin kendilerini içinde bulunduğu yaşam koşullarına bağlı olması kaynaklıdır. Bir birey yaşam kalitesini gelir düzeyi veya hayattan doyum almak olarak değerlendirirken, başka bir birey farklı bir açıdan, örneğin, duygusal ve fiziksel refah açısından iyi bir hayat yaşama becerisine sahip olma yönüyle tanımlayabilmektedir (Jenkinson, 2021).

Bu nedenle, gelişmiş ekonomilerdeki sürdürülebilir üretim modelinde, sürdürülebilirlik ve yaşam kalitesine ulaşmak için insanların davranış kalıpları ve öncelikleri yeniden tanımlanmaktadır. Sürdürülebilir kalkınma gibi yaşam kalitesi kavramı da uluslararası ekonomik kalkınma, kent planlama, sosyal kalkınma, çevre kalitesi gibi bakış açılarına ve çalışma alanlarına bağlı olarak birçok farklı anlam yüklenmiştir. Yaşam kalitesinin sürdürülebilir kalkınmanın sosyal boyutunu yansıttığı ileri sürülebilir. Bu, yaşam kalitesinin yalnızca sosyal koşullardan etkilendiği anlamına gelmez. Ancak yaşam kalitesi ekonomik, sosyal ve çevresel koşullardan da etkilenebilmektedir. Dolayısıyla, yaşam kalitesi, zamana ve mekâna göre değişen çok geniş ve çok yönlü bir kavramdır. Yaşam kalitesinin gerçekten ne olabileceğini belirlemek için farklı parametreler ve ölçümlerin kullanılması da bu yüzdendir. Teorik olarak yaşam kalitesi, refah, mutluluk, yaşam koşulları ve yaşam memnuniyeti gibi yönleri içermektedir. Gayri safi yurtiçi hasılanın (GSYİH) ötesine geçerek sosyal ve ekonomik refahın daha geniş bir göstergesini kapsamaktadır. Ekonomik refahı belirlemenin yanı sıra barınma koşulları, sağlık koşulları, eğitim olanakları, kamu güvenliği, çevre koşulları, ifade özgürlüğü, dinlenme olanakları, çalışma ortamı, sosyal etkileşim ve hareketlilik gibi faktörleri de kapsamaktadır (Morais, Miguéis ve Camanho, 2013). Yaşam memnuniyeti ise mutluluk, sağlık durumu, kültürel değişim, borç verebilirlik, yaş, eğitim düzeyi gibi çeşitli faktör ve değişkenler tarafından belirlenmektedir. Sosyal kimlik, kültür ve ekonomi yoluyla, daha yüksek yaşam standardı kalitesi sağlanabilmektedir (Mellander ve Florida, 2011; Petrakis ve Kanzola, 2022). Yaşam koşullarının gelir, sağlık, güvenlik, fiziksel ve sosyal çevre,

altyapı gibi birçok iç ve dış faktörün sonucu olduğunu söylemek mümkündür (Jenkinson, 2021). Kentlerde yaşam kalitesi yaratıcı sınıfın yerleşim tercihleri için belirleyici olmaktadır. Bu nedenle yaratıcı göç hareketliliğinin sorgulandığı bu çalışmada yaşam kalitesi parametreleri ile ilişkili bir analiz yaratıcı kentler ve kültür ekonomisi üzerinden önemli tespitlerin ortaya konmasını sağlamaktadır.

3. Türkiye’de Yaratıcı Sınıf ve Yaşam Kalitesi

Türkiye’de yaratıcı endüstrilerin ekonomik büyüklüğünün diğer sektörler göre oldukça düşük olduğu değerlendirilmektedir (Lazzeretti, Capone ve Innocenti, 2018). Bununla birlikte yaratıcı endüstriler son yıllarda ülke ekonomisine önemli katkılar sağlamaya başlamıştır. Türkiye’de yaratıcı ekonomi, yaratıcı faaliyetlerde ve sektörlerde sürekli büyüme göstererek 2017 yılında toplam 28 milyar dolar ciroya ve yaklaşık 7 milyar dolar katma değere ulaşmıştır. Aynı yıl, resmi olarak kayıtlı 79.000 işletmede 344.000 çalışana istihdam sağlanmıştır. Yaratıcı ekonomilerde büyüme 2010 yılından 2017 yılına kadar %25 oranında artarken, işletmelerde %34, çalışan sayısında ise %43 artış yaşanmıştır. Aynı dönemde, yaratıcı sektörün cirosu Türkiye'nin toplam cirosunun %2'sini oluşturmuştur (Güçlü vd., 2021). Türkiye’de yaratıcı ve kültür endüstrileri üzerine çalışmalar İstanbul, Ankara ve İzmir üzerine yoğunlaşmakta ve yaratıcı ve kültür endüstrilerinin durumunu ortaya koymaktadır (Aksoy ve Enilil, 2011; Güran ve Seçilmiş, 2013; Gökçen Dünder vd., 2013; Güçlü vd., 2021). Kuşkusuz bu veriler 2020 pandemi dönemi öncesine aittir. Tüm dünyada olduğu gibi, Türkiye’de de yaratıcı ve kültür sektörlerinin pandemiyle beraber bir duraklama süreci geçirdiği açıktır. Ancak bilişim teknolojilerindeki gelişmelerin ivmelendirmesi ile yukarı yönlü gelişim eğilimlerinin pandemi sonrasında da devam edeceği öngörülebilir.

Tablo 1. Yaratıcı Ekonomide İstanbul, Ankara ve İzmir’in Payı (Doğrul, Çelikkol ve Murat, 2016, s. 88).

	Kazanç	Nüfus	Teknoloji	Beşerî Sermaye	Yaratıcı Sınıf	Çekirdek Yaratıcılar	Profesyonel Yaratıcılar	Bohem Yaratıcılar
İstanbul	28,18	18,47	49,61	23,44	29,28	21,31	32,50	42,37
Ankara	10,09	6,58	8,20	11,34	10,61	11,53	10,15	9,89
İzmir	5,97	5,30	5,98	7,02	6,36	5,79	6,76	5,74

Gelirlerin % 28,18'ine sahip olan İstanbul’da, Türkiye nüfusunun yaklaşık % 19'u yaşamaktadır. İstanbul insan sermayesinin % 23,44'ünü, istihdamdaki yaratıcı sınıfın % 29,28'ini, çekirdek yaratıcı sınıfın % 21,31'ini, yaratıcı profesyonellerin % 32,5'ini ve bohem yaratıcıların % 42,37'sini barındırmaktadır. Ülke nüfusunun % 5,3'ünü barındıran İzmir ise, gelirlerin yaklaşık % 6'sına sahiptir. İzmir, insan sermayesinin % 7'sini, istihdamdaki yaratıcı sınıfın yüzde 6,36'sını, çekirdek yaratıcı sınıfın yaklaşık %6'sını, yaratıcı profesyonellerin yaklaşık %7'sini ve bohem yaratıcıların yaklaşık %6'sını barındırmaktadır (Doğrul, Çelikkol ve Murat, 2016, s. 88).

Türkiye, yaratıcı ekonomi ve yaratıcı sektörlerde sürekli büyüme eğilimi göstermektedir. Ancak küresel ölçekte değerlendirildiğinde OECD ülkelerine kıyaslandığında daha olumsuz bir tablo ortaya çıkmaktadır. Ciro, katma değer rakamları ve üretim gibi yaratıcı ekonomiye dair ipuçları veren verilere bakıldığı zaman Türkiye'nin hemen hemen tüm göstergelerde OECD ülkelerine kıyasla orta sıralarda olduğu görülmektedir. Kişi başına düşen ortalama hane halkı geliri ise Türkiye’de, OECD ortalaması 33.604 \$’ın altında kalmaktadır (Güçlü vd., 2021). Türkiye’de GSYİH (kişi başına düşen) sıralamasında İstanbul 16.264 \$ ile 1. sırada, Ankara 12.764 \$ ile 2. sırada, İzmir ise 11.505 \$ ile 3. sıradadır (TÜİK, 2021). Türkiye OECD ülkeleri arasında, yaratıcı ekonominin ülke ekonomisindeki payı en düşük olan ülkedir (Güçlü vd., 2021).

Değindiği üzere, kentlerde yaşam standartlarının ve yaşam kalitesinin artması yaratıcı sınıfı kentlere çekmekte, böylelikle yaratıcı sektörlerdeki büyümeye de katkı sağlamaktadır. Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) Daha İyi Yaşam Endeksi'nde gelir, konut, istihdam, çevre, toplum, eğitim, yaşam memnuniyeti, sivil katılım, güvenlik, sağlık ve hizmetlere erişim değişkenleri üzerinden toplumun refahını ve yaşam kalitesini belirlemekte ve OECD ülkelerini ve kentleri birbirine göre kıyaslamaktadır. Türkiye son yirmi yılda yaşam kalitesini artırma konusunda önemli ilerleme kaydetmiştir (OECD, 2023).

Tablo 2'de İstanbul ve İzmir'in OECD 2022 daha iyi yaşam endeksine göre değerlendirme sonucu yer almaktadır. Daha İyi Yaşam Endeksi'ne göre Türkiye'de 26 bölge değerlendirilmiştir. Kentlere 10 üzerinden puan verilerek değerlendirilmiş, 26 bölge arasındaki sıralaması verilmiştir. Bu değerlendirmede, sivil katılım İstanbul ve İzmir açısından her iki kentin de en çok puan aldığı alan olmuştur. Her iki kent de 10 puan almıştır. İzmir'in İstanbul'a kıyasla daha fazla puana ulaştığı tek değişken konut olmuştur. Diğer parametrelerde ise İstanbul, İzmir'den fazla puana ulaşmıştır. 26 bölge arasındaki sıralamada ise İzmir konut, toplum ve çevre parametrelerinde İstanbul'a kıyasla daha üst sıralarda yer almıştır. İstanbul hizmetlere erişim, sivil katılım ve gelir parametrelerinde 1. sırada yer alırken eğitim parametresinde 2. sıradadır. İzmir, gelir kategorilerinde Türkiye sıralamasında 2. sırada, konut kategorisinde ise 4. sırada yer almıştır (OECD, 2022a; OECD, 2022b).

Tablo 2. İstanbul ve İzmir OECD Daha İyi Yaşam Endeksi verileri (OECD, 2022a; OECD, 2022b)

Kentlerin 10 puan üzerinden ulaştığı puanlar	Hizmetlere Erişim	Sivil Katılım	Eğitim	İstihdam	Toplum	Çevre	Gelir	Sağlık	Güvenlik	Konut	Yaşam Memnuniyeti
İstanbul	5,2	10	1,9	2,6	3,6	1,8	1,2	5,4	8,2	2,3	0,4
İzmir	4,4	10	1,7	1,8	3,6	2,2	1,1	5,1	7,7	3,6	0

Kentlerin 26 bölge arasındaki sıralaması	Hizmetlere Erişim	Sivil Katılım	Eğitim	İstihdam	Toplum	Çevre	Gelir	Sağlık	Güvenlik	Konut	Yaşam Memnuniyeti
İstanbul	1	1	2	15	10	9	1	7	13	15	10
İzmir	9	9	5	21	9	7	2	14	18	4	15

Tablo 3'de İstanbul ve İzmir'in, OECD ülkeleri arasındaki durumu hangi yüzdeler dilime girdiği üzerinden değerlendirilmiştir. İstanbul, Türkiye genelinde üst sıralarda yer almasına rağmen OECD ülkeleri arasında İzmir'le birlikte alt yüzdeler dilimde yer almaktadır. Sivil katılımında İstanbul 1. sırada, İzmir ise Türkiye sıralamasında 9. sıradadır. Ancak OECD ülkeleri arasında her iki kent de ilk %5'lik grupta yer almaktadır. İzmir küresel anlamda yaratıcı sınıf için bir çekim yaratmasa da Türkiye ölçeğinde refah düzeyi ve yaşam koşulları ile üst sıralarda yer alan önemli bir kenttir. OECD üyesi ülkelerdeki diğer kentler arasındaki konumları bakımından kıyaslandığında ise iki kentin küresel ölçekte buldukları yüzdeler dilimlerin birbirine yakın olduğu görülmektedir (OECD, 2022a; OECD, 2022b).

Tablo 3. İstanbul, İzmir ve OECD ülkeleri (OECD, 2022a; OECD, 2022b)

OECD ülkeleri arasındaki konumu	Hizmetlere Erişim	Sivil Katılım	Eğitim	İstihdam	Toplum	Çevre	Gelir	Sağlık	Güvenlik	Konut	Yaşam Memnuniyeti
İstanbul	%32 (alt)	%5 (üst)	%15 (alt)	%13 (alt)	%17 (alt)	%8 (alt)	%24 (alt)	%42 (alt)	%24 (alt)	%29 (alt)	%5 (alt)
İzmir	%22 (alt)	%5 (üst)	%14 (alt)	%8 (alt)	%18 (alt)	%9 (alt)	%23 (alt)	%39 (alt)	%20 (alt)	%44 (alt)	%5 (alt)

OECD Daha İyi Yaşam Endeksi verileri İzmir ve İstanbul'da yaşam kalitesi konusunda fikir vermektedir. Ancak yaratıcı sınıfın yer seçim tercihleri üzerinden yaşam kalitesi incelendiğinde parametreleri daha geniş bir perspektifle ele almak gerekmektedir. Araştırmalar, raporlar ve ilgili literatürde yaşam kalitesinin çok sayıda farklı tanımı bulunmaktadır. Bununla birlikte, yaşam kalitesinin tanımı ve göstergeleri konusunda herhangi bir uzlaşma bulunmamaktadır. Yaratıcılık ve yenilik, ekonomik, siyasi, kültürel, çevresel ve sosyal yenilikleri kapsayan bütünlüklü bir süreç olarak görülmelidir. Bu nedenle yaratıcı sınıfın göç eğilimlerini belirleyen yaşam kalitesi parametreleri tüm boyutlarıyla ele alınmalıdır. Yaratıcı sınıfın göç eğilimlerini belirleyen parametreler sosyal, çevresel, fiziksel ve ekonomik göstergeler olmak üzere dört kategori altında değerlendirilebilir. Sosyal çevre, yaratıcılık ve yaratıcı insanlar için güven sağlayan unsurlar arasındadır. Güvenlik, boş zaman aktiviteleri ve sosyalleşme, sosyal ilişkilerde güven, benzer yaşam biçimleri, sosyal ağ, mesleki ve bireysel özgürlük yaşam kalitesini belirleyen sosyal etkenlerdir. İzmir'de sosyal etkenlerin İstanbul'a göre oldukça yüksek düzeyde olduğu söylenebilir. İzmir'in yaratıcılığı destekleyen özgün ortamı, yaratıcı sınıfı kente çekmektedir (Dereli, 2017). Açık alanlar, yürünebilir sokaklar, hijyen vb. çevresel göstergeler açısından İzmir daha yüksek potansiyele sahipken kültürel alanlar bakımından İstanbul daha avantajlıdır. Yaklaşık 16 milyon nüfusu barındıran İstanbul'da nüfus yoğunluğu ve gürültü kirliliği ise İzmir'e kıyasla daha fazladır (TÜİK, 2021). Erişilebilirlik, ulaşım bağlantısı, otopark alanları gibi fiziksel etkenlerin İzmir'de daha iyi çözümlenmiş olduğu ve ekonomik göstergelerde de İzmir'in İstanbul'a kıyasla daha avantajlı olduğunu söylemek mümkündür. Sosyal, çevresel, fiziksel ve ekonomik göstergelerden sosyal ve çevresel etkenlerin Florida'nın belirttiği yumuşak etkenler arasında yer alırken, fiziksel ve ekonomik etkenlerin bir kısmı sert bir kısmı yumuşak etkenler arasındadır. Tablo 4'de İstanbul ve İzmir için yaratıcı sınıfın yer seçim tercihlerinde belirleyici olabilecek yaşam kalitesi parametreleri yer almaktadır.

Tablo 4. Yaşam kalitesi parametreleri (Yazarlar tarafından hazırlanmıştır)

Sosyal Etkenler	Çevresel Etkenler	Fiziksel Etkenler	Ekonomik Etkenler
Güvenlik	Temizlik ve hijyen	Yürünebilir sokaklar	Uygun fiyatlı konut
Boş zaman aktiviteleri ve sosyalleşme	Açık alanlar	Trafik yoğunluğu	Pahalı kiralık konut
Sosyal ilişkilerde güven	Dış etkenlerden kaynaklanan zihinsel stres	Toplu taşıma sıklığı	Günlük giderler
Benzer yaşam şekilleri	Sosyal hizmetlere erişilebilirlik	Toplu taşımanın aşırı kalabalık olması	Ekonomik durum memnuniyeti
Sosyal ağ	Nüfus yoğunluğu	Ulaşılabilirlik	Maaşa orantılı iş
Mesleki özgürlük	Gürültü kirliliği	Otopark alanları	Özel ulaşım (araç sahipliği)
Bireysel özgürlük		Elektrik ve su temini	Dış mekân harcamaları
		Sağlık Hizmetleri	Teknoloji
		Eğitim fırsatları	
		Toplu taşıma bağlantısı	
		Erişilebilirlik	

4. İstanbul'da Yaratıcı Sektörler

İstanbul, geçmişten günümüze kadar süregelen tarihi boyunca her zaman stratejik bir konuma sahip olmuş ve pek çok farklı medeniyetin merkezi olmuştur. 16 yüzyıl boyunca farklı medeniyetlerin Roma, Bizans ve Osmanlı imparatorluklarının başkenti olan İstanbul, Bizans döneminde Hıristiyanlığın önemli merkezleri arasında sayılırken, Osmanlı döneminde Müslüman dünyasının başlıca kentlerinden biri haline gelmiştir (Beyazıt ve Tosun, 2010). Kent, daima Osmanlı İmparatorluğu'nun dünya ile ilişki kurduğu önemli bir merkez olmuştur. Avrupa'ya ait olmayı temsil etmesi nedeniyle Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti olduğu ileri sürülmektedir (Taşbaşı, 2009 s. 25). İstanbul'un coğrafi konumu ve başkent kimliği kentin aynı zamanda ticaret yollarının kesiştiği önemli bir merkez olmasını da beraberinde getirmiştir. Karadeniz Ticaret Yolu, İpek Yolu ve Akdeniz, İstanbul'un dünyanın farklı yerlerine bağlantı kurmasını mümkün kılmıştır. Bu durum, Venedik veya Cenova gibi ticaretin güçlü olduğu merkezleri İstanbul'a çekmiş ve burada farklı medeniyetlerin izlerini günümüze taşımıştır (Aksoy ve Enlil, 2011, s. 155). 17. yüzyıla gelindiğinde, Pera/Beyoğlu'ndaki elçiliklerin bulunduğu konum, şehirdeki kentsel gelişimi tetiklemiştir. Avrupalı nüfusun bu bölgeye yerleşmesiyle birlikte, kültürel ve ticari faaliyetler burada ortaya çıkmış ve Beyoğlu'nda yeni bir yaşam tarzı oluşmuştur. 18. yüzyıla kadar, farklı bölgelerde kimi kültürel/yaratıcı endüstri kümeleri gelişmiştir. Karaköy'de bankalar ve sigorta şirketleri, Eminönü'nde sanat ve zanaat ve Beyoğlu'nda mühendislik, mimarlık, fotoğrafçılık, müzik ve tiyatro gibi endüstriler yoğunlaşmıştır. Beyoğlu'nda modern ticari ve kültürel faaliyetler gelişirken, fotoğrafçılar, mimarlar, mühendisler, sanatçılar ve performans sanatçıların, Avrupalı nüfusu takip ederek o bölgede yerleşmeyi tercih ettiği (Öztürk Ekdı ve Çıracı, 2015, s. 72) yönündeki bulgular tarihsel süreç içerisinde yaratıcı sektörlerin kentteki yer seçim eğilimlerinin temellerinin ortaya konulması anlamında çarpıcıdır. Bu resim içerisinde Tarihi Yarımada 18. yüzyıl boyunca, geleneksel yapısını korumuştur. 19. yüzyılda bazı ülkelerle yapılan ticaret anlaşmaları vergilerin düşürülmesi, İstanbul'u Avrupalı yatırımcılar için çekici hale getirmiştir. Bu dönemde yaşanan yatırım patlaması, İstanbul'un ticari ve ekonomik açıdan önemini daha da artırmıştır. Avrupalı yatırımcılar, finansal kurumlar ve ticaret ortaklıkları kurarak kentte altyapı projeleri gerçekleştirmişlerdir (Aksoy ve Enlil, 2011, s. 155). Tarihi Yarımada 19. yüzyıl boyunca geleneksel karakterini korurken kültürel faaliyetler ve modern ticari aktiviteler Beyoğlu'nda yoğunlaşmaya

devam etmiştir (Öztürk, 2009). Bu dönemde kentteki yerleşim alanları Tarihi Yarımada, Galata ve Üsküdar olmak üzere kabaca üç bölgeye yayılmıştır (Taşbaşı, 2009 s. 26). Ancak sinemalar, tiyatrolar, müzikhol gibi kültürel altyapının yoğunlaştığı bölge Beyoğlu olmuştur ve özellikle erken 19. yüzyıldan itibaren bölge kentsoylu kesiminin ilgi odağı haline gelmiştir. Bu dönemde Beyoğlu, kentin kültür ve sanat merkezi olarak kabul edilmiş ve 1950'lerin ortalarına kadar bu rolünü sürdürmüştür (Aksoy ve Enlil, 2011, s. 155). 1950'li yıllarda kırsaldan göç ve hızlı kentleşmeden dolayı küçük üretim tesislerinin kentteki sayısı artmıştır (Öztürk, 2009). Bu göç hareketleri sonucunda şehir coğrafi olarak genişlemeye başlamış ve yeni nüfusun kültürel zevkleri ve tercihleri, o dönemin popüler akımlarını yansıtmıştır. Kültür merkezleri ise kentin çevresinde gelişen yeni yerleşim alanlarına doğru kaymıştır (Aksoy ve Enlil, 2011, s. 155).

İstanbul, günümüzde Türkiye'deki yaratıcı faaliyetlerin merkezi konumundadır ve kentin bu konumunun temelinde tarihsel arka planı olduğu söylenebilir. Kentte bugün "Kültür Üçgeni" olarak tarif edilen ve yaratıcı sektörlerin kümelendiği alanların yine Beyoğlu, Galata ve Tarihi Yarımada üzerinden gelişmiş olması bu anlamda tesadüf değildir. Kültür Üçgeni, İstanbul'un kültür altyapısının odağı olarak sayılabilecek sembolik coğrafi mekânı tarif etmektedir. Bu alan metropolün merkezindeki Beyoğlu ve Fatih ilçelerinin tamamı ile Şişli, Beşiktaş, Kadıköy ve Üsküdar ilçelerinin E-5 karayolu güneyindeki merkez bölgelerini kapsayan kısımlarından oluşmaktadır. Kültür Üçgeni, her köşesinde kentin kültür altyapısıyla yaratıcı endüstrilerin yoğunlaştığı üç alt merkezden oluşan kentsel bölge olarak tanımlanabilir. Bu alt merkezler, Haliç'in güneyinde Tarihi Yarımada, kuzeyinde yer alan Beyoğlu-Beşiktaş-Şişli ve Boğaz'ın karşısında Kadıköy'dür (Aksoy ve Enlil, 2011, s. 195).

Günümüzde Türkiye'nin ekonomik başkenti olarak bilinen İstanbul, yaklaşık 16 milyon nüfusa sahiptir ve demografik açıdan Türkiye'nin en yoğun kentidir (TÜİK, 2021). Tarihi ve kültürel mirası, nüfus yoğunluğu, ekonomik faaliyetleri ve İstanbul'un iç bölgeleri, kenti yüzyıllar boyunca uluslararası alanda tanınan bir ticaret ve kültür merkezi haline getirmiştir (Öztürk Ekdi ve Çıracı 2015, s. 72). Kent, kendisini kültür, sanat, eğlence, turizm ve kongre alanlarında dünya metropolü olarak konumlandırma çabasıdadır. Bu hedef doğrultusunda, Avrupa Kültür Başkenti unvanını kazanmak ve bu unvanla beraber şehrin kültürel ve sanatsal potansiyelini uluslararası alanda tanıtmak önemli bir amaç olarak benimsenmiştir. Kentin 2010 yılında Avrupa Kültür Başkenti seçilmesi, İstanbul'un kültürel mirasını ve sanatsal çeşitliliğini vurgulamak adına büyük bir fırsat sunmuştur (Aksoy ve Enlil, 2011).

İstanbul, geçmişten günümüze ticari anlamda Asya ile Avrupa arasında bir köprü görevi görmüş ve sanayileşme ile hızla gelişmiştir. Bugün gelinen noktadan tüm ülkenin iş merkezi kimliği ile üretim, ticaret ve hizmet sektörleri burada yoğunlaşmıştır. İstanbul'un ekonomik yapısı zaman içinde önemli değişimlere uğramış ve kent ekonomisi, sanayi odaklı bir yapıdan hizmet sektörüne doğru kaymıştır (Aksoy ve Enlil, 2011, s. 155). Sanayi sonrası dönemde ekonomik değişimlerle hizmet sektörünün yoğunlaştığı kent, son zamanlarda ise ülkedeki yaratıcı sektörler öncülük etmektedir. İstanbul, hizmet sektörünün mevcut planlamanın ötesinde önemli bir yer tuttuğu uluslararası bir finans merkezi olarak önemli ilerleme kaydetmiş bir kenttir. Yaratıcı insanların kentin ekonomisine ve istihdamına katkı sağlamasıyla, kentlerin çeşitli olanaklarla donatıldığı ve böylece kentlerin yaratıcı sınıf için çekim yarattığı gözlemlenmektedir. Yaratıcı endüstriler ve kültür endüstrilerinin çoğu, farklı mekânsal ve konumsal avantajlar nedeniyle merkezi iş alanları ve çevresinde yer almaktadır. İstanbul'da yaratıcı ve kültürel endüstriler Beyoğlu, Beşiktaş, Şişli, Fatih, Kadıköy ve Üsküdar'dan oluşan bölgede toplanmıştır. Tüm bu ilçeler, yaratıcı ve kültürel etkinliklerin kendine özgü bir şekilde bir araya gelmesi nedeniyle başlı başına merkezi iş alanı konumundadır. Kentin merkezi erişilebilirlik, insanların hareketliliği, altyapı ve teknoloji gibi birçok nedenden dolayı elverişli yerlerdir. Sanayileşmenin yaklaşık %92'si mekânsal olarak İstanbul'un Avrupa yakasında Beyoğlu, Beşiktaş ve

Şişli olmak üzere üç ilçede yer almaktadır. Kentin modern yerleşim alanı Beyoğlu, daima kentteki kültürel ve yaratıcı endüstrilerin merkezi olmuştur (Öztürk, 2009). Sanat galerileri, müzeler, tiyatrolar ve sergilerin bulunduğu kentte film ve müzik endüstrileri de bulunmaktadır. Kent merkezi, Beyoğlu ve çevresi kültürel faaliyetler ve yaratıcı ortam açısından büyük potansiyele sahip bir bölgedir. İstanbul'da yaratıcı insanların çalışabileceği ve iyi bir hayat sürebileceği çok sayıda çok uluslu şirketin medya evleri, film endüstrileri ve diğer tasarım şirketleri bulunmaktadır. İstanbul Ticaret Odası kayıtlarına göre müzik albüm yapım şirketleri İstanbul'un merkez ilçelerinde yoğunlaşmaktadır. Şirketlerin büyük bir kısmı Avrupa Yakasında yer almakta ve %75'i Beyoğlu, Kadıköy, Fatih, Beşiktaş ve Şişli faaliyet göstermektedir (Ertürk, 2010, s. 27). Film yapım, moda tasarımı, yazılım geliştirme yanı sıra festivaller kapsamında İstanbul, Türkiye'de lider konumdadır. Kültür endüstrileri ve yaratıcı endüstriler kapsamında değerlendirilen sinema, film yapım, tiyatro, post prodüksiyon, gösteri sanatları, görsel sanatlar ve festivallerin kent içindeki dağılımı ise, kentin metropoliten merkezinde yer alan Beşiktaş, Şişli, Kadıköy ve Beyoğlu semtlerinde yoğunlaşmaktadır (Öztürk, 2009).

5. İzmir'de Yaratıcı Sektörler

17. yüzyılın ilk yarısından itibaren İzmir önemli bir ticaret limanı olmuştur (Atilla, 2002). Ticaretteki gelişmeler, kentsel yerleşim ve nüfus açısından kentin dönüşümüne zemin hazırlamış ve böylelikle kent hızla büyümüştür (Yılmaz ve Yetkin, 2002). Birçok farklı etnik kökeni barındırıyor olmasıyla diğer Osmanlı kentlerinden farklı bir yapıya sahip olan İzmir'de etnik çeşitliliğinde etkisiyle 18. yüzyıldan itibaren çok sayıda kulüp, dernek binası, tiyatro salonu, sinema salonu vb. yerler kurulmuştur (Yılmaz ve Yetkin, 2002). Bu dönemde İzmir, Osmanlı İmparatorluğu'nun dünya ekonomisine açılan kapısı haline gelmiştir (Kasaba, 1993). Ekonomik gelişmeler, kentin kültürel ve fiziksel yapısında da gelişmelere ve değişimlere neden olmuştur. Kentin gelişen uluslararası ölçekte ticaret potansiyeli nedeniyle Avrupalıların ön plana çıktığı çok kültürlü ortamda sosyal ve fiziksel dönüşümler yaşanmıştır. 19. yüzyılda kentte su ve elektrik şirketleri, İzmir-Menemen-Aydın telgraf hatları kurulmuş, Türkiye'nin ilk demiryolu hattı olan İzmir-Aydın demiryolu hattı, İzmir liman ve rıhtımı tamamlanmıştır (Atilla, 2002, s. 55). İzmir Ticaret Odası ve İzmir Ticaret Borsası faaliyete geçmiştir. Tüm bu gelişmeler sonucunda İzmir modern bir Avrupa kentine dönüşmüştür (Arslan, 2021). Geçmişten gelen ekonomik, kültürel, fiziksel ve toplumsal aktarımlar kentin günümüzdeki yapısının şekillenmesinde etkili olmuştur. Kıyı kenti olma özelliğiyle, geçmişte Doğu Akdeniz'de ticaret kavşağı olan İzmir günümüzde de bu konumunu korumaktadır (Baran ve Atay, 2010, s. 70).

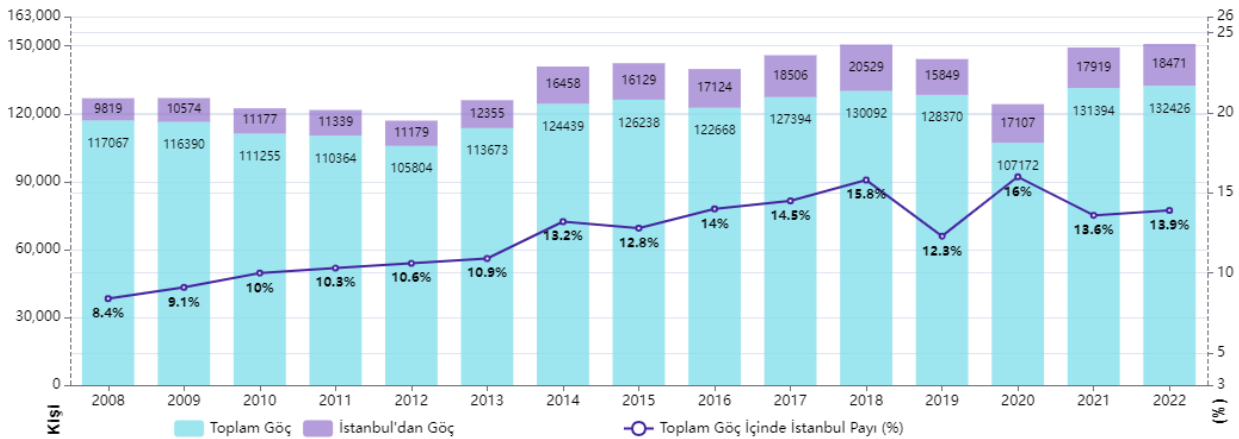
İzmir 4 milyonu aşan nüfusuyla Türkiye'nin 3. büyük kentidir (TÜİK, 2021). Günümüzde İzmir'de kültürel etkinlikleri için kullanılan mekânların %60,4'ü kent merkezinde Konak ilçesinde yer almaktadır. Diğer merkez ilçeler olan Çiğli, Karşıyaka, Bornova, Bayraklı, Buca, Gaziemir, Karabağlar, Balçova, Narlıdere ve Güzelbahçe ilçelerinde de kültürel etkinlikler için mekânlar bulunmaktadır (Keskiner vd., 2017). Yeni ve genç yetenekler için uygun koşullar sağlaması nedeniyle İzmir cazibe merkezi haline gelmektedir. İzmir hem yerel hem de uluslararası çok sayıda potansiyel öğrenciye sahip çok sayıda kamu ve özel üniversiteye sahiptir. Üniversitelerin yanı sıra mesleki ve mesleki eğitim veren çok sayıda meslek enstitüsü de bulunmaktadır. Ortam, öğrencilerin gizli yeteneklerini sergileyebilme ve potansiyeli ortaya çıkarabilme olanağı sağlamaktadır. İzmir'de yaratıcı insanlar çoğunlukla şehir merkezinde, yaratıcılığı geliştirecek olanakların çoğuna erişebilecekleri birkaç bölgede yoğunlaşmaktadır. Bu yaratıcı işgücü genellikle moda endüstrisi, tasarım, mimarlık, medya, gazetecilik, sanat ve el sanatları, tiyatro, belgesel, güzel sanatlar, yazılım tasarımı vb. alanlarda çalışan kişilerden oluşmaktadır.

2012 yılı verilerine göre kültürel ve yaratıcı sektörlerdeki çalışanların sayısı ile kentte %24 payla telekomünikasyon sektörü istihdamda en büyük paya sahiptir. İkinci olarak %22 pay ile eğitim

faaliyetleri gelmektedir. Üçüncü olarak, % 18'lik pay ile 74.20 kodlu faaliyet (mimarlık, mühendislik ve ilgili teknik danışmanlık faaliyetleri dördüncü olarak ise % 13'lük pay ile kitap, gazete ve dergi ile kırtasiye malzemelerinin perakende ticareti gelmektedir. İlk dört faaliyetin kültür ekonomisine dayalı istihdamın %77'sini kapsadığı görülmektedir (Gökçen Dünder vd, 2013). Kentte öne çıkan sektörlerin ise bilgisayar programlama faaliyetleri alanı olduğu görülmektedir. Gazetelerin yayımlanması, yayıncılık, sinema filmi gösterim faaliyetleri, reklam ajanslarının faaliyetleri ve kültürel eğitim bilgisayar programlama faaliyetlerinin ardından öne çıkan diğer alanlardır (Gökçen Dünder vd, 2013). 2015 verilerine göre, el sanatları, reklamcılık ve pazarlama İzmir'de en fazla istihdam sağlayan sektörlerdir ve toplam yaratıcı işgücünün yaklaşık %50'sini oluşturmaktadır (Güçlü vd., 2021). İzmir'de yaratıcı ekonominin, yakın geçmişte bilgi ve iletişim teknolojisinin yoğun kullanımıyla birlikte yukarı doğru bir eğri çizdiği söylenebilecektir. İzmir'de yaratıcı ekonominin toplam ekonomideki payı ise %0,6, istihdamdaki payı ise %0,9 oranındadır (Güçlü vd., 2021). İzmir, Türkiye'nin yaratıcı ekonomisine önemli katkı sağlamakla birlikte, çalışan sayısı ve milli gelirden aldığı pay İstanbul'a göre oldukça düşüktür.

6. İstanbul'dan İzmir'e Yaratıcı Göç

İzmir kentine İstanbul'dan gelen göç değerlerindeki artış görülür olmaya ve TÜİK istatistiklerine dayalı haber ve yorumlara sıklıkla konu olmaya başlamıştır. 2017 yılında TÜİK tarafından yayımlanan Türkiye'nin göç haritası verilerine göre İzmir'e iç göç artış eğilimine geçerken, İzmir'e göçenlerin çoğunluğunun İstanbul'dan gelmiş olduğu vurgulanmıştır (TÜİK, 2017). İstanbul'dan İzmir'e göç değeri 2008 yılından itibaren incelendiğinde yıllar içerisinde İzmir'e göçün giderek arttığı gözlemlenmektedir. Örneğin 2008 yılında İstanbul'dan İzmir'e göç eden sayısı 9819 iken, 2022 yılında kentler arası göçe bakıldığı zaman İzmir'e İstanbul'dan 18.471 kişinin göç etmiş olduğu görülmektedir. Diğer yıllara ilişkin veriler incelendiğinde de kente toplam göç edenler arasında İstanbul'dan İzmir'e göç edenlerin oranının artış eğiliminde olduğu görülmektedir. 2019 ve 2020 yılında Covid-19 pandemisinin yaşanmasıyla oransal ve rakamsal bir düşüş gerçekleşmiş, daha sonra artış devam etmiştir. 2022 yılında İstanbul'dan göç edenlerin sayısı toplam göçün %13,9'u oranındadır (İzka, b.t; Ünal, 2020, s. 44). Şekil 3'de 2008 yılından 2022 yılına kadar İstanbul'dan İzmir'e göç verileri bulunmaktadır.

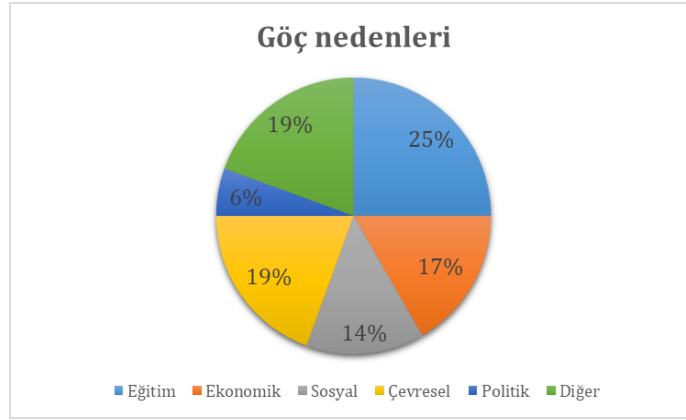
Şekil 3. İstanbul'dan İzmir'e göç verileri (İzka, b.t)

Türkiye'de kentler arası göç incelendiğinde TÜİK verilerine göre 2022 yılında İstanbul'un başka kentlere 418.082 kişi göç verdiği görülmektedir. Kente göç edenlerin sayısı ise 385.294 kişidir. Aynı yılın verilerine göre İzmir'den göç 107.312 kişiyken, kente göç edenlerin sayısı 132.426'dır. Bu değerlere göre İzmir'de kente gelenlerin sayısı, kentte göç edenlerin sayısından daha fazlayken İstanbul için tersi bir tablo bulunmaktadır (TÜİK, 2023b). Toplam göç istatistikleri içerisinde yaratıcı sektörlerin oranına ilişkin ülkesel düzeyde paylaşılmış bir resmi veri bulunmamakla birlikte, göç eden toplam nüfus içerisinde yaratıcı sınıfın da önemli bir paya sahip olduğunun öngörülmesi mümkündür.

Nitekim İzmir kentinin İstanbul'a kıyasla yeterli fırsatlara sahip olmamasına rağmen yaratıcı sektörlerde çalışan insanların İstanbul'dan İzmir'e göç eğiliminde olduğuna dair yaygın bir kanı bulunmaktadır.

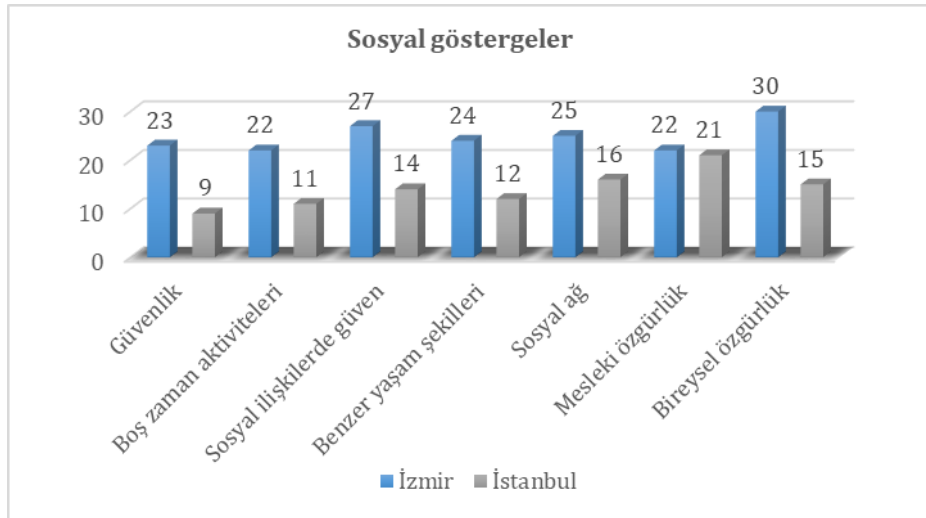
Değindiği üzere, İstanbul ve İzmir'in göç verileri yalnızca yaratıcı göçe ilişkin olmasa da yaratıcı profesyonellerin hareketliliği hakkında da fikir verdiği söylenebilecektir. 2017 yılında İzmir'de düzenlenen Ege Ekonomik Forumu'nda dönemin İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Aziz Kocaoğlu'nun belirttiği gibi, nitelikli göç olarak adlandırılabilir beyin göçü İstanbul'dan İzmir'e doğru gerçekleşmektedir. Aziz Kocaoğlu, İzmir'e yaşanan göçün nedeninin "ötekileştirmeden, özgürce yaşanan bir yer olmasından kaynaklı olduğunu" belirtmiştir (NTV, 2017). İstanbul'a gelenlerin sayısı kentten göç edenlerden daha azdır. Göç nedenleri incelediğinde ise aile yanına / memlekete geri dönme ve emeklilik nedenleri haricindeki diğer nedenlerin tamamında İzmir'e göç edenlerin sayısının, İzmir'den göç edenlerin sayısına kıyasla daha fazla olduğu görülmektedir. İstanbul'da ise hane/aile fertlerinden birine bağımlı göç, aile yanına/ memlekete geri dönme, sağlık / bakım, ev alınması, emeklilik ve diğer nedenlerden dolayı göç edenlerin sayısı kente gelenlerin sayısından daha fazladır. Kente göç ve kentten göçün çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Her iki kentten de en çok sayıda kişinin göç nedeninin "aile fertlerinden birine bağılı olarak göç" olarak kayda geçtiği görülmektedir. Kente göç edenlerin temel gerekçelerinde ise İstanbul'da ilk sırada daha iyi yaşam koşulları, İzmir'de ise aile fertlerinden birine bağılı olarak göç bulunmaktadır (TÜİK, 2023b).

İstanbul'dan İzmir'e göç eden yaratıcı profesyonellere yönelik araştırma kapsamında her iki kentle ilgili sosyal, çevresel, ekonomik ve fiziksel açıdan memnuniyet düzeyleriyle ilgili görüşlerin sorgulanması çalışma bulguları için temel yönlendirici kabul edilmiştir. Buna yönelik örneklem, yaratıcı sektörün farklı alanlarını çatısı altında toplayan bir platform üzerinden kurgulanmıştır. "Originn Creative Hub" adlı bu oluşumun kullanıcıları yaratıcı sektörlerde çalışanların bir araya geldiği ve paydaşları için iş birliği model önerileri sunan, çok disiplinli üretim kültürünün ara yüzü olma motivasyonu ile alanlar yaratan bir platform olarak işlev gördüğü belirtilmektedir (Originn Creative Hub, 2023a). Bu oluşumun paydaşları kısmen İstanbul'dan İzmir'e gelen yaratıcı insanlardan oluşmaktadır. Originn Creative Hub, yaratıcı sektörün farklı alanları için çalışma alanları sağlarken, düzenlediği etkinlikler, yürüttüğü projelerle bir topluluk yaratmaktadır. Bu topluluk Originn Creative Hub alanının dışına da taşmaktadır. Çevrimiçi yürütülen etkinliklerin yanı sıra Originn Creative Hub topluluğu belli zaman aralıklarıyla farklı mekânlarda da bir araya gelmektedir (Originn Creative Hub, 2023b). Böylelikle, araştırma kapsamında katılımcıların her birinin yaratıcılık odaklı bir topluluğunun üyesi olması temel koşul olarak kabul edilmiş olmaktadır. Yaş aralığı 18 ve 30 yaş arasında değişen 35 kişiden oluşan örneklem (22 kişi kadın, 11 kişi erkek, 2 kişi diğer) İstanbul'dan İzmir'e göç eden yaratıcı meslek sahiplerinden oluşmaktadır. Katılımcıların görüşü çevrimiçi olarak 2018 yılında alınmıştır. Araştırmanın seçilen örnekleminde katılımcıların %37'si henüz bir işte çalışmamaktadır. Genel yaratıcı meslek profilleri açısından bakıldığında ise reklamcılık, mimarlık, zanaat, tasarım, bilgi teknolojisi, film, TV, fotoğrafçılık, yayıncılık, müze ve galeri ve müzik ve sahne sanatları sektörlerine mensup kişilerle görüşülmüştür. Görüşülen yaratıcı profesyonellerin göç nedenleri ise %25'i eğitim olmak üzere ekonomik, sosyal, politik, çevresel ve diğer etkenler üzerinden tarif edilmiştir (Şekil 4).

Şekil 4. Katılımcıların göç nedenleri

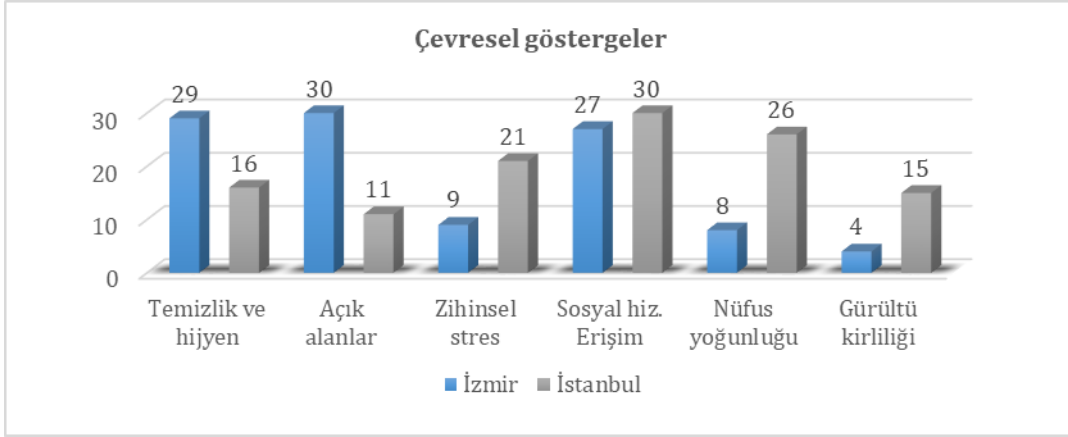
Bir şehirdeki yaşam kalitesi belirli göstergelerle test edilebilmektedir. Herhangi bir endüstrinin ve ekonominin büyümesi için yaşam kalitesi kapsamında sorgulanan güvenlik, tolerans ve kabul görmeye yönelik göstergeler büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmada İstanbul'dan İzmir'e göç eden yaratıcı profesyonellerin her iki kentle ilgili görüşleri sosyal, çevresel, fiziksel ve ekonomik yaşam kalitesi göstergeleri üzerinden incelenmiştir. Katılımcılara sorular her iki kent için ayrı ayrı sorulmuştur. Sosyal göstergelerle ilgili katılımcılara yaşadığınız kentte suçlara karşı kendini güvende hissedip hissetmediği, boş zaman aktiviteleri ve sosyal etkileşimler için fırsatı olup olmadığı, kentteki sosyal ilişkilerde güven, benzer yaşam tarzları olup olmadığı, yakın çevreyle olan sosyal ağ, kentte bireysel ve mesleki özgürlüğe sahip olmadığı gibi konularda görüşleri sorulmuştur. Sosyal göstergelere ilişkin bu sorular, yaşam kalitesini tanımlamaya yönelik sosyal ve politik parametreler üzerinden belirlenmiştir.

Şekil 5. İstanbul'dan İzmir'e göçün sosyal göstergeleri

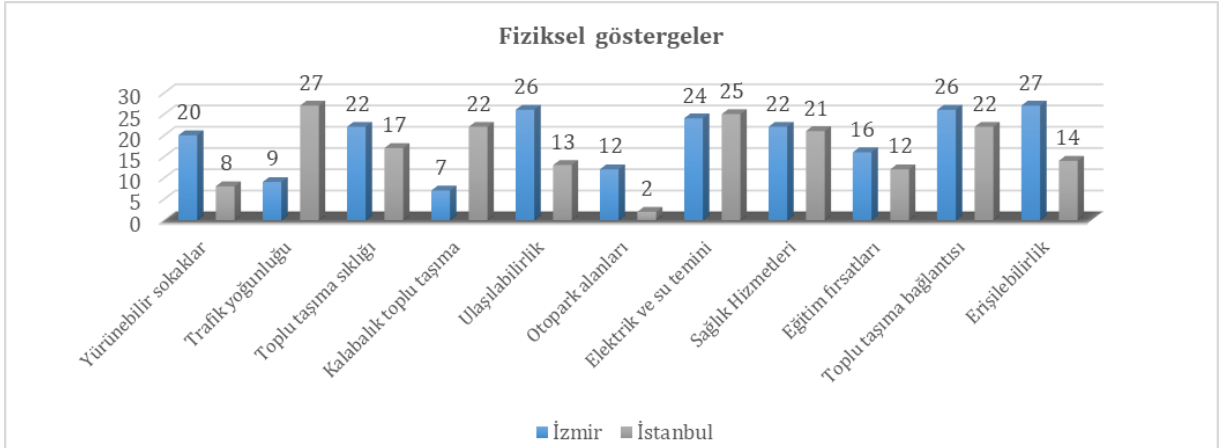
Yaratıcı sektör çalışanlarının görüşlerine göre, sosyal göstergelerde her açıdan İzmir'in İstanbul'u geride bıraktığı görülmektedir. Her iki kentin de mesleki özgürlük bakımından benzer bir ortam sağladığı, ancak güvenlik, boş zaman aktiviteleri, sosyal ilişkilerde güven, benzer yaşam şekilleri, sosyal ağ ve bireysel özgürlük konusunda İzmir'in İstanbul'a kıyasla daha avantajlı olduğu görülmektedir. İzmir'in İstanbul'a kıyasla en çok öne çıktığı sosyal parametrelerin bireysel özgürlük ve güvenlik olduğu söylenebilir. Kişisel güvenlik konusunda görüş bildirenlerin yarısından fazlası İstanbul'dan memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Boş zaman etkinlikleri aile ve arkadaşlar grupları ile etkileşim, sosyal yaşamın bir parçasıdır. Katılımcıların çoğu, sıklıkla spor ve hobi gibi boş zaman aktivitelerine zaman ayırdıklarını ve şehirdeki farklı etkileşimler yollarıyla arkadaşlarıyla vakit geçirmek için zaman ayırdıklarını ifade etmiştir. İstanbul'a ilişkin ise zaman eksikliği, yoğun iş programı veya hassas kişilerin güvenliği gibi nedenlerden dolayı insanlar nadiren boş zaman

aktiviteleri ve insanlarla etkileşim fırsatı bulduklarını belirtmişlerdir. Sosyal ilişkilerde güven, benzer yaşam şekilleri ve sosyal ağ konusunda da İzmir öne çıkan kent olmuştur (Şekil 5).

Şekil 6. İstanbul'dan İzmir'e göçün çevresel göstergeleri

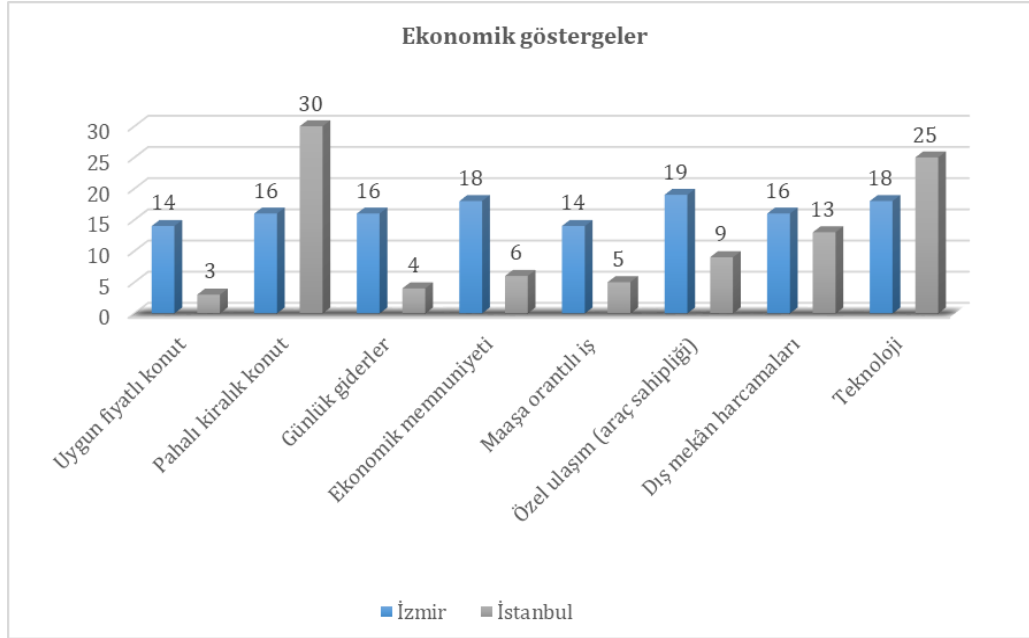
Yaşam kalitesini belirleyen faktörler arasında çevresel göstergeler de yer almaktadır. Temizlik, kentteki açık alanlar, dış etkenlerden kaynaklanan zihinsel stres, sosyal hizmetlere erişim, nüfus yoğunluğu ve gürültü kirliliği bu göstergeler arasındadır. Çevresel göstergelerle ilgili katılımcılara, yaşadığı mahallenin temiz olup olmadığı, yeşil alanların ve parkların erişilebilirliğinden memnuniyet, zihinsel stres ve olumsuz dış etkenler, eğlence alanı sayısı, mahalledeki gürültü seviyesi gibi konularda görüşleri sorulmuştur. Bu sorulara görüş bildirenler, temizlik, hijyen ve açık alanlar parametrelerine ilişkin konularda İzmir'in, sosyal olanaklara erişimde ise İstanbul'un daha avantajlı olduğu belirtmişlerdir. İnsanların yaşamlarını etkileyen çevresel olumlu ve olumsuz dış faktörler bulunmaktadır. Negatif dış etkiler sokaklardaki gürültüden, mahallede yaşayan insanlardan, inşaat firmalarının varlığından, gayri resmi Pazar alanlarından, kirlilikten vb. nedenlerden kaynaklanabilmektedir. Çevresel göstergeler arasındaki negatif dış etkiler olan zihinsel stres, nüfus yoğunluğu ve gürültü kirliliği konusunda katılımcıların çoğu İstanbul'da daha fazla negatif çevresel gösterge olduğunu belirtmiştir (Şekil 6).

Şekil 7. İstanbul'dan İzmir'e göçün fiziksel göstergeleri

Fiziksel göstergelerle ilgili yürüme mesafeleri, trafik yoğunluğu, toplu taşıma sıklığı ve kalabalıklığı, park alanları, otobüs durakları ve metro istasyonlarından başlangıç ve varış noktalarına olan mesafe gibi ulaşım odaklı sorular ve hastane, okullar, alışveriş merkezleri gibi olanaklar erişim, su ve elektrik kesintisi olup olmadığı, eğitim fırsatları ve sağlık hizmetlerinden memnuniyet gibi konularda görüşleri sorulmuştur. Sokaklar aynı zamanda şehrin kültürünün ve geleneklerinin de yansıması olup gösteri, sergi, buluşma noktası, müzik ve sanat gösterileri vb. gibi sosyal faaliyetler için de kullanılmaktadır. Görüş bildiren yaratıcı sektör çalışanlarının çoğu İstanbul'un yayalara yürünebilir sokak ve caddeler sunmadığı görüşündedir. Yürünebilir sokaklar yalnızca altyapıyla ilgili değil, aynı zamanda güvenlik

sorunları ve can güvenliğiyle de ilgili olması nedeniyle sosyal göstergelerle de ilişkilidir. Katılımcıların İzmir’de yürünebilir sokaklara ilişkin değerlendirmeleri de bu yönde olmuş ve çoğu özgürce yürüyebildiğini belirtmiştir. Ulaşımaya dair diğer göstergelerde de İzmir’in İstanbul’dan daha iyi çözümler sunduğunu göstermektedir. Kentsel sosyal olanakların önemli bir unsuru olan sağlık hizmetleri konusunda ve elektrik ve su temini konusunda ise iki kent hemen hemen eşdeğerdir. Eğitim fırsatları konusunda ise İzmir’in daha iyi olanaklar sağladığı görüşü ağırlık kazanmaktadır (Şekil 7).

Şekil 8. İstanbul’dan İzmir’e göçün ekonomik göstergeleri

Ekonomik göstergelerle ilgili bir ev-araba sahibi olmanın ekonomik olarak mümkün olup olmadığı, teknolojik donanımlara erişebilirlik, konut/işyeri kiralalarının pahalı olup olmadığı, günlük ev giderlerinin uygunluğu, akşam yemeği gibi boş zaman aktivitelerinin sıklığı ise orantılı maaş ve ekonomik koşullarından memnuniyeti gibi konularda görüşleri sorulmuştur. Ekonomik göstergeler, kentlerde diğer göstergelerle birlikte yaşam memnuniyeti ve yaşam koşullarını, dolayısıyla yaşam kalitesini etkileyen önemli bir unsurdur. Pahalı ya da uygun konut fiyatları, günlük giderler, ekonomik durum memnuniyeti, işe orantılı maaş, özel araç sahipliği, dış mekân harcamaları ve teknoloji ekonomik göstergeler arasındadır. Uygun fiyatlı konut, özellikle iş ve eğitim fırsatı arayan insanların göçünü teşvik eden etkenlerdendir. Yaratıcı sektör çalışanları konut fiyatlarıyla ilgili İzmir’in İstanbul’a göre daha avantajlı olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Aynı tablo günlük giderler, ekonomik memnuniyet, işe orantılı maaş, özel araç sahipliği ve dış mekân harcamalar göstergelerinde de görülmektedir. Teknoloji bir kentin gelişmesi için vazgeçilmez hale gelmiştir. Teknolojiye erişim konusundaki görüşlere göre İstanbul İzmir’e kıyasla daha iyi bir konumda yer almaktadır (Şekil 8).

Çalışma kapsamında yapılan görüşmelerin sonuçlarına göre göstergeler ağırlıklı olarak İzmir’in İstanbul’a göre yaratıcı sınıf için yaşam kalitesi açısından daha yaşanabilir bir kent olduğu yönündedir. Sosyal, çevresel, fiziksel ve ekonomik göstergeler açısından incelendiğinde katılımcıların görüşleri negatif dış etkenler olarak değerlendirilebilecek göstergelerin ise İstanbul’da daha ağırlıkta olduğu yönündedir.

7. Sonuç ve Değerlendirme

Yaratıcı göç, modern ekonomilerdeki ekonomik göçün çok önemli bir yönüdür. Üstün yetenek gerektiren sektörlerde çalışan profesyoneller diğer çalışanlara göre daha hareketlidir ve mekân tercihleri de diğer sektörlerde çalışanlara göre farklılık göstermektedir. Florida’ya (2002) göre yaratıcı

sınıf çekici yerlere göç etme eğilimindedir. Diğer taraftan Florida'nın estetik, açıklık, çeşitlilik ve tolerans faktörlerinin yaratıcı insanları cezbediği yönündeki hipotezinin İzmir bağlamında göçü belirleyen başlıca unsur olmadığı görülmektedir. Çalışmada İzmir ve İstanbul ile ilgili elde edilen veriler, yaratıcı insanları cezbeden yumuşak faktörlerin dışında çeşitlenen başka nedenleri de ortaya koymaktadır. Bu noktada yaşam kalitesinin yaratıcı sınıfın göç eğilimlerindeki önemi ortaya çıkmaktadır.

Son yıllarda İstanbul'dan İzmir'e gerçekleşen beyin göçü sıklıkla dile getirilmektedir. İzmir örneğinde yaratıcı sınıfın göç eğiliminin nedenleri sosyal, fiziksel, çevresel ve ekonomik faktörler birlikte belirlemektedir. İstanbul ve İzmir OECD Daha İyi Yaşam Endeksi verilerine göre İstanbul yaşam kalitesi açısından İzmir'e kıyasla neredeyse her alanda öne çıkmaktadır. Ancak küresel ölçekte değerlendirildiğinde ise iki kentin buldukları yüzdelik dilimlerin birbirine yakın olduğu görülmektedir. Bu nedenle iki kenti değerlendirirken sosyal, çevresel, fiziksel ve ekonomik parametrelerin tamamını göz önünde bulundurmak gereklidir. İstanbul ve İzmir'in yaşam kalitesi açısından kıyaslanması amacıyla gerçekleştirilen çalışmada iki kentin sunduğu fırsatlar kıyaslamalı olarak incelendiğinde İstanbul'un küresel anlamda öne çıktığı, İzmir'in ise yerel ölçekte bir merkez olduğu gözlemlenmektedir. Ancak son dönemlerde İstanbul'dan İzmir'e artan bir yaratıcı göç eğiliminin arka planında yaratıcı sınıfın yaşam koşulları ve yaşam memnuniyeti bulunmaktadır. Böylelikle araştırma sonuçlarının ortaya koyduğu en önemli husus, İzmir'in yaşam kalitesi anlamında sosyal, çevresel, fiziksel ve ekonomik parametrelerde İstanbul'a kıyasla öne çıkmakta olduğudur. İzmir'de kültür endüstrileri ve yaratıcı endüstriler kent merkezinde daha kısıtlı bir alanda toplanırken, İstanbul'da yaratıcı sektörler daha geniş bir alana yayılmıştır. İzmir, Türkiye'nin yaratıcı ekonomisine önemli katkı sağlamakla birlikte, çalışan sayısı ve milli gelirden aldığı pay İstanbul'a göre oldukça düşüktür. Bütün bu tespitlere karşın, yaşam kalitesi bakımından İstanbul birçok yönüyle daha çok avantaja sahip olsa da yaratıcı sınıfın İstanbul'dan İzmir'e göç eğiliminde olmasının, yaratıcı sınıf teorisine asimetric bir örnek teşkil etmekte olduğu söylenebilir. Bunun anlamı, İstanbul'dan İzmir'e yaratıcı sınıfın göç eğilimlerinin yaşam kalitesi göstergeleri üzerinden incelendiği çalışmada Yaratıcı Göç Teorisi parametreleri ile yerel deneyimin İstanbul'dan İzmir'e göç örneğinde tam olarak örtüşmediğidir.

Yaratıcı sınıfın hareketliliği perspektifinden bu çalışmada odaklanılan iki kentin deneyiminin ortaya koyduğu husus, yaşam kalitesi parametreleri bağlamında yapılan irdelemelerin, yaratıcı sınıf göç kriterlerini daha kapsayıcı bir şekilde ortaya koyabildiği ve Yaratıcı Sınıf Teorisi'nde vurgulanan göstergelerin ağırlıkların kentsel coğrafyaların özgül özelliklerine göre farklılaşabileceğidir. Nitekim, bu çalışmada da İstanbul, yaklaşık 16 milyon nüfusuyla nispeten daha büyük bir metropol, İzmir ise yapılaşmanın daha planlı ilerlediği bir kenttir. Türkiye'nin ekonomik başkenti olarak bilinen İstanbul, Türkiye'deki yaratıcı faaliyetlerin merkezidir. Ancak, yaratıcı sınıf teorisi ve UNESCO yaratıcı şehirler listesine bakıldığında İzmir'in yeni gelecekte dünyanın yaratıcı şehirleri arasında yer alması olasıdır, zira kent yaratıcı profesyoneller için bir merkez olabilecek potansiyele sahiptir. Küresel ölçekte rekabet edebilirlik koşulları anlamındaki dezavantajlarına karşın, İzmir'in kendine özgü kimlik kültürü ve hoşgörü atmosferiyle yaratıcı ekonomi pazarında yer alması ve artan sayılarda yaratıcı sınıf nüfusunu kente miknatis gibi çekebilmesi mümkündür. Yüksek potansiyel taşıyan bu yönelimle uzun vadede kentin kültür ekonomisi açısından da ivmeli bir gelişim göstermesinin önünü açabilecek bir etki oluşup oluşmayacağını ise zaman gösterecektir.

Etik Standart ile Uyumluluk

Çıkar Çatışması: [TR] Yazar / yazarlar, kendileri ve / veya diğer üçüncü kişi ve kurumlarla çıkar çatışmasının olmadığını veya varsa bu çıkar çatışmasının nasıl oluştuğuna ve çözüleceğine ilişkin beyanlar ile yazar katkısı beyan formları makale sürece dosyalarına ıslak imzalı olarak eklenmiştir.

Etik Kurul İzni: Bu makalede etik kurul iznine gerek yoktur, buna ilişkin ıslak imzalı etik kurul kararı gerekmediğine ilişkin onam formu sistem üzerindeki makale süreci dosyalarına eklenmiştir

Finansal Destek: Bulunmamaktadır.

Teşekkür: Teşekkürümüz yoktur.

KAYNAKÇA:

- Aksoy, A. ve Enlil, Z. (2011). *Kültür ekonomisi envanteri İstanbul 2010*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Alfken, C. (2015). Ich will nicht nach Berlin!—Life course analysis of inter-regional migration behaviour of people from the field of design and advertising. *Environment and Planning A*, 47(10), 2187-2203. <https://doi.org/10.1177/0308518X15599287>
- Atilla, N. (2002). *İzmir demiryolları* [Vol. 36]. İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.
- Arslan, B. (2021). Some observations on the cultural inventory of İzmir from the tanzimat to the constitutional monarchy (1839-1876). *Journal of the Faculty of Philosophy in Sarajevo*, 8(8), 57-102. <https://doi.org/10.46352/23036974.2021.57>
- Baran, H. ve Atay, Ç. (2010). İzmir Alsancak Limanı'nın etki alanı ve İzmir kentinin ekonomik yapısı ile bağı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Denizcilik Fakültesi Dergisi*, 2 (2), 67-81.
- Beyazıt, E. ve Tosun, Y. (2006). Evaluating İstanbul in the Process of European Capital of Culture 2010. *42nd ISoCaRP Congress*.
- Borén, T., & Young, C. (2013). The migration dynamics of the "creative class": Evidence from a study of artists in Stockholm, Sweden. *Annals of the Association of American Geographers*, 103(1), 195-210. <https://doi.org/10.1080/00045608.2011.628263>
- Brown, J. (2017). Home from home? Locational choices of international "creative class" workers. N. Clifton, C. Chapain ve R. Comunian (Ed.), *Creative Regions in Europe* içinde (22-41). Routledge.
- Clark, T. N., Lloyd, R., Wong, K. K. ve Jain, P. (2002). Amenities drive urban growth. *Journal of urban affairs*, 24(5), 493-515. <https://doi.org/10.1111/1467-9906.00134>
- Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (b.t). Kentsel-Kırsal Nüfus Oranı, 03 Kasım 2023. <https://cevreselgostergeler.csb.gov.tr/kentsel---kirsal-nufus-orani-i-85670>
- Dereli, H. C. (2017). Tasarım kenti olmayı hedefleyen İzmir'in zihinsel altyapısını dönüştürmek için bir etkinlik tasarımı önerisi. *Yedi: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi*, (17), 25-38.
- Doğrul, H. G., Çelikkol, M. M. ve Murat, N. (2016). İllerin ekonomik gelişmişliği üzerinde yaratıcı sınıfın etkisi: Türkiye örneği. *Business & Economics Research Journal*, 7(4), 79-95. <https://doi.org/10.20409/berj.2016422340>
- Ertürk, E. (2010). *İstanbul müzik endüstrisi: Temel yapısal özellikler, eğilimler, sorunlar ve öneriler*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Bilimler Akademisi.
- Florida, R. (2002). *The rise of the creative class*. New York, Basic Books.
- Florida, R. (2011). *Yaratıcı sınıf adres değiştiriyor: Yetenek için küresel rekabet*, İstanbul, MediaCat Kitapları.
- Gökçen Dündar vd. (2013). *İzmir 2012 Kültür ekonomisi ve kültür altyapısı envanteri ve İzmir kültür ekonomisi gelişme stratejisi*, İzmir Kalkınma Ajansı- İZKA. http://izka.org.tr/wp-content/uploads/pdf/10_izmir_kultur_ekonomisi_envanteri_ve_kultur_ekonomisi_stratejisi.pdf
- Güçlü, M., Kumral, N., Kuş, C., Börü, P., Köseadağlı, B. Y., İnke, H. ve Dolu, A., (2021). *Türkiye'de yaratıcı endüstrilerin İBS-2 bölgeleri düzeyinde analizi: İzmir'e bir bakış*, İzmir Kalkınma Ajansı. <https://izka.org.tr/wp-content/uploads/2021/01/Yaratıcı-Endustriler-Raporu.pdf>
- Güran, M. C. ve Seçilmiş, İ. E. (2013). *Ankara kültür ekonomisi sektörel büyüklüklerin değerlendirilmesi*, Ankara TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Hansen, H. K. (2007). *Technology, talent and tolerance - the geography of the creative class in Sweden* (RAPPORTER OCH NOTISER; Vol. 169). Lund University. <https://lucris.lub.lu.se/ws/files/5789800/1001518.pdf>
- Harvey, D. (2020). *The condition of postmodernity*. The new social theory reader, Routledge.

- Jenkinson, C. (2021). *Quality of life*. <https://www.britannica.com/topic/quality-of-life>
- Kasaba, R. (1993). İzmir. *Review (Fernand Braudel Center)*, 16(4), 387-410.
- Kaymaz Koca, S. (2015). An Attempt at Conceptualizing the Information City, its Spaces and Their Potentials. *Megaron*, 10(1), 1-13. <https://doi.org/10.5505/MEGARON.2015.72792>
- Keskiner, S., Ekemen, C., Kocaer, O., Eryılmaz, H., Ada, S., Onbaşı, T., Kantürk, B., Sağay, E. A., Akkoyunoğlu, G., Baltacı, İ. M., Sargon, N., Kantık, T., Süvari, G., Akin, A. ve Beykoz, B. (2017). *İzmir kültür haritası*. İzmir Kültür Platformu. <https://www.izmeda.org/wp-content/uploads/2022/03/Platform-izmir-kultur-haritasi.pdf>
- Kumral, N. (2010). *Yaratıcılık ve İzmir üzerine* (Ege University Working Papers in Economics 2010. No. 1001). Ege Üniversitesi. <https://ideas.repec.org/p/ege/wpaper/1001.html>
- Landry, C. (2012). *The creativity city: a toolkit for urban innovators*. Londres: Earthscan.
- Lazzeretti, L., Capone, F. ve Innocenti, N. (2018). The rise of cultural and creative industries in creative economy research: A bibliometric analysis. M.Vecco ve L. Lazzeretti (Ed.), *Paradigms in transition from a global perspective, Creative industries and entrepreneurship* içinde (13-34). Edward Elgar Publishing.
- Mellander, C., & Florida, R. (2011). Creativity, talent, and regional wages in Sweden. *The Annals of Regional Science*, 46, 637-660.
- Morais, P., Miguéis, V. L., & Camanho, A. S. (2013). Quality of life experienced by human capital: An assessment of European cities. *Social indicators research*, 110, 187-206.
- Niedomysl, T. (2010). Towards a conceptual framework of place attractiveness: a migration perspective. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 92(1), 97-109. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0467.2010.00335.x>
- Niedomysl, T., & Hansen, H. K. (2010). What matters more for the decision to move: Jobs versus amenities. *Environment and Planning A*, 42(7), 1636-1649. <https://doi.org/10.1068/a42432>
- NTV (2017). *Aziz Kocaoğlu: İzmir'e beyaz yakalı göçü arttı*. https://www.ntv.com.tr/ege-ekonomik-forum-2017/aziz-kocaoglu-izmir-beyaz-yakali-gocu-artti,KSLWN5GLmE2T_XT8p5eNHQ
- O'Brien, M. A (2009). *Creative calling: Migrant creatives and the labour of love in Berlin* [Doktora Tezi]. Brighton Üniversitesi
- Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD]. (2022a). *OECD regional well-being, İstanbul*. 12 Ekim 2023, <https://www.oecdregionalwellbeing.org/TR10.html>
- Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD]. (2022b). *OECD regional well-being, İzmir*. 12 Ekim 2023, <https://www.oecdregionalwellbeing.org/TR31.html>
- Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD]. (2023). *Türkiye*. 12 Ekim 2023, <https://www.oecdbetterlifeindex.org/countries/turkiye/>
- Originn Creative Hub. (2023a). *Originn*. 7 Aralık 2023, <https://www.originn.com.tr/>
- Originn Creative Hub. (2023b). *Etkinlikler*. 7 Aralık 2023, <https://www.originn.com.tr/>
- Öztürk, F. P. (2009). İstanbul kent mekânında kültürel/yaratıcı endüstrilerin mekânsal dağılımı ve yer seçim kriterleri - Beyoğlu örneği [Doktora Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Öztürk Ekdi, F. P. ve Çıracı, H. (2015). Cultural/creative industries in İstanbul: Beyoğlu case. *A/ Z ITU Journal of the Faculty of Architecture*, 12(1), 67-82.
- Petrakis, P. E. ve Kanzola, A. M. (2022). On the micro-foundations of creative economy: Life satisfaction and social identity. *Sustainability*, 14(9), 4878. <https://doi.org/10.3390/su14094878>
- Pratt, A. C. (2008). Creative cities: the cultural industries and the creative class. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 90(2), 107-117.
- Suciu, M. C. ve Florea, C. A. (2017). An empirical study on the migration among young skilled and creative people. *Amfiteatru Economic Journal*, 19(46), 727-741.

- Taşbaşı, K. (2009). *Sahnedeki İstanbul: Kentsel Ve Kültürel Politikalar Ekseninde 2010 Avrupa Kültür Başkenti* [Doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Türkiye İstatistik Kurumu [Tüik]. (2017). *Uluslararası Göç İstatistikleri, 2017*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Uluslararası-Goc-Istatistikleri-2017-30607>
- Türkiye İstatistik Kurumu [Tüik]. (2021). *Kent-Kır Nüfus İstatistikleri, 2022*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Nufus-ve-Konut-Sayimi-2021-45866>
- Türkiye İstatistik Kurumu [Tüik]. (2023a). *Nüfus ve konut sayımı, 2021*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Kent-Kir-Nufus-Istatistikleri-2022-49755>
- Türkiye İstatistik Kurumu [Tüik]. (2023b). *İç Göç İstatistikleri, 2022*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Ic-Goc-Istatistikleri-2022-49727>
- Ünal, Ç. (2020). İzmir'in göç analizi (2008-2018). *Eastern Geographical Review/Doğu Coğrafya Dergisi*, 25(43),195-208. <https://doi.org/10.17295/ataunidcd.686004>
- Vlachopoulou, C. ve Deffner, A. (2011). *Creative city: A new challenge of strategic urban planning?*,
- Vossen, D., Sternberg, R. ve Alfken, C. (2019). Internal migration of the 'creative class' in Germany. *Regional Studies*, 53(10), 1359-1370. <https://doi.org/10.1080/00343404.2019.1566699>
- Yılmaz, F. ve Yetkin, S. (2002). *İzmir kent tarihi*. İzmir Büyükşehir Belediyesi Yayınları